

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Moralitate, Natvra, Et Effectibvs Actvvm
Svpernatvralivm In Genere Et Fide, Spe, Ac Charitate,
Speciatim**

Coninck, Gilles de

Antverpiae, 1623

Dispvatio XXXI. De bello.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79645](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79645)

Legitimè electus ob pacem Ecclesie tenetur quandoque suo iure cedere.

Iohan. 10.

Quid plebeis in schismate agendum.

46

potest à Concilio deponi. Quamuis fieri possit vt ob Ecclesie pacem, quæ aliter obtineri non potest propter potentiam aduersæ partis electū Pontificem acceptare recusantis, ei quæ adhaerentes grauitèr persequeris, ipse ex caritate obligetur suo iure cedere, ac seipsum pontificatu abdicare; quando hac ratione crederetur omnis turbatio sine alio notabili incommodo sedanda. Patet, quia, cum, vt habetur Iohannis 10. bonus pastor teneatur ponere animam suam pro salute ouium, multò magis pro eadem teneatur ponere honores. Et sic Gregorius XII. in Concilio Constantiensi pontificatum deposuit. Plebs autem in eiusmodi casibus debet sequi iudicium Prælatorum suorum, donecei constitutiplos iniquam causam fouere.

Ex his patet Primò, schisma esse peccatum contra caritatem, ad quam pertinet procurare vnitatem animorum, quam schisma penitus turbat.

Patet Secundò, esse peccatum valde graue,

tum quia maximo bono nos priuat, scilicet illa coniunctione animorum, omnino necessaria ad promouendam salutem animarum & conuersionem infidelium, ac bonum religionis Christianæ, tum etiam quia grauissimas turbas, aliaque mala in Ecclesiam inducit, & communiter gignit hæresim, vt docet D. Hieronymus ^{Hieron.} citatus n. 38. vnde ipsum etiam in Core, Dathan & Abiron Num. 16. grauissimè & inuitata pena à Deo punitum est. ^{Nam. 16.}

Patet Tertiò, Ecclesiam illud etiam merito grauibz penis punire, & præsertim excommunicatione maiore, vt patet ex Bulla cænæ. Vnde etiam schismatici amittunt potestatem iurisdictionis, non tamen ordinis; hinc validè quamuis illicitè conferunt Sacramenta, quæ non requirunt iurisdictionem, vt ostendi to. 1. de Sacram. q. 64. a. 6. dub. 2. & a. 9. & to. 2. disp. 14. dub. 5. vbi sequentibus dubijs enumerati plures penas quas excommunicati incurrunt. Vide etiam Valentiam suprà puncto 3. ⁴⁷ ^{Valentia}

DISPUTATIO XXXI.

De Bello.

D V B I V M I.

Vtrum bellum sit aliquando licitum?

Atis per se constar, bellum non esse per se expetendum, sed potius quantum sine periculo grauioris mali fieri potest vitandum, ob multorum cædes, vrbium direptiones, aliaque grauissimas calamitates, quas bellum necessariò secum trahit, quibusque non modò nocentes, sed etiam multi innocentes communiter inuoluuntur. Quia tamen multa sunt per se quidem tamquam mala omnino fugienda, quæ tamen per accidens quatenus necessaria sunt ad vitanda maiora mala, læpè prudenter ac honestè expetuntur; qualia sunt cauteria, aut alicuius membri amputatio, periculosa medicina, & similia; quæ vitæ tuendæ causa laudabiliter vsurpantur; hinc querimus vtrum aliquando possint occurrere iustæ causæ, quæ bellum reddant licitum.

Multa secūdam se fugienda, per accidens expetenda sunt.

2
August.

Manichæi olim teste D. Augustino libr. 22. contra Faustum c. 74. docuerunt bellum numquam esse licitum, ideoque reprehendebant antiquos Patriarchas, Abraham, Iosue, Dauid & similes quod bella gessissent; licet etiam antiquum testamentum in quo illi laudantur, & Israëlitis bella præcipiuntur.

3
Erasmus.

Alij docuerunt saltem Christianis iam per legem nouam numquam licere bellare. Ita Erasmus in annotationibus ad cap. 3. & 22. S. Luca: quem videntur sequi Anabaptistæ.

Isaia 2.

Probatum Primò, quia Isaia 2. dicitur, quod tempore Messie conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces, & non leuabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur vltra ad præ-

lium. Similia habentur Osee 2. v. 18 & Michea 4. v. 3. & alibi. Secundò, quia Matthæi 5. iubetur diligere inimicos, & bene facere ijs quinos oderunt; percutienti vnā maxillam præbere aliam, &c. quibus omnino contraria sunt in bello. Tertiò, quia Matth. 26. dicitur Petrus: ^{Matth. 26.} Conuertere gladium tuum in locum suum; omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt. Quartò, ad Roman. 12. dicitur, Nulli malum pro malo reddentes. & infra: Non vos defendentes carissimi, sed date locum ira. Scriptum est enim, Mihi vindicta, & ego retribuam, dicit Dominus. Quintò, quia 2. ad Corinth. 12. v. 4. Apostolus docet, arma militiæ nostræ non esse carnalia, sed spiritualia; vnde ad Ephes. 6. v. 11. & seqq. iubet nos assumere armaturam Dei, scilicet lorica m iustitiæ, scutum fidei, galeam salutis, gladium spiritus quod est verbum Dei. Sextò, quia Concilium Nicenum ^{Concil. Nic.} can. 11. ait: Si qui per Dei gratiam vocati primò ostenderunt fidem suam, deposito militiæ cingulo, post hæc autem ad proprium vomitum reuersi sunt, vt & pecunias darent, & ambirent rursus redire ad militiam, isti decem annis sint inter pœnitentes, &c. Septimò, quia S. Leo epist. 90. aliàs 92. ad Rusticum c. 10. s. l. ait: Contrarium est omnino Ecclesiasticis regulis post pœnitentiæ actionem redire ad militiam secularem, cum Apostolus dicat, Nemo militans Deo implicat se negotijs secularibus: vnde non est liber à laqueis diaboli, qui se militiæ mundana voluerit implicare. Similia habentur c. Falsas. de pœnitentiâ, dist. 5. O. ^{c. Falsas.} Et autò, quia S. Martinus, vt legitur in eius vita, Iuliano iubenti vt pugnaret, respondit: Ego Christianus sum, mihi pugnare non licet.

Lutherus verò, vt refert Rossensis a. 34. olim ⁴ asseruit non licere Christianis pugnare contra Turcas ipsos inuadentes; quia Turcæ sunt flagellum Dei, quo ipse peccata nostra punit, quod illicitè ^{Etter Lotheni Rossen.}

illicite conamur à nobis vi auertere. Sed hoc nullius momenti est: nam aliàs probaret non licere nobis quætere vlla remedia contra pestem, aliæque similia mala, quibus Deus nostra peccata punit. Quamuis igitur Deus ad puniendâ nostrâ peccata nobis sæpè eiusmodi mala immittat, tamen nullibi prohibet, quin quauis ratione aliàs licita, ea à nobis conemur auertere. Præsertim cum ipse communiter ea non immittat nobis posituè & directè ea procurando, sed solum ea ob peccata nostra permittendo, quæ aliàs impediret. vnde etiam ipse Lutherus postea suam sententiam mutatit, omnesq; hortatus est vt Turcis resisterent. vt docet Valentia 10. 3. disp. 3. q. 16. puncto 1.

illicite conamur à nobis auertere mala, quibus Deus peccata nostra punit.

Valentia.

5 CONCLUSIO. Omnino certum est, nec à Catholico negari potest, aliquando, siue quando ad sunt conditiones, quas in fine dubij recensebimus, licitum esse bellare etiam Christianis. Est communis omnium Catholicorum & sensus totius Ecclesiæ.

Probant id multi ex varijs locis antiquitæstamenti, in quibus narratur viri sancti etiam iubente Deo multa bella gessisse. Sed et si hæc Catholicis firmissimè ac clarissimè probet bella in se non esse semper illicita; tamen contra hæreticos non videntur habere multum roboris. Nam nec vrgent Manichæos, qui verus testamentum non admittunt, & dictos omnes qui in eo ob bella gesta laudantur, tamquam iniustos condemnant: nec etiam vrgēt assertores secundæ opinionis, qui concedunt veteribus bellū fuisse licitum, solumq; negant id licere Christianis in lege gratiæ. Nihilominus tamen dicta argumenta contra Manichæos vim suam obtinebunt, si (quod facile potest fieri) ex nouo testamento (quod illi recipiunt) probauerimus verus testamentum fuisse verbum Dei, & tamquam tale sapissimè in nouo testamento citari; & eos ipsos qui in eo laudantur, etiam laudari in nouo testamento. vt patet ad Hebræos 11.

Hebr. 11.

6 Probatur Secundò, quia Iohan. Baptista Lucæ 3. rogatus à militibus quid ipsis esset agendum, vt euaderent Dei iudicium ac ultionem, non iussit eos arma deponere, ac militiam deferere; sed ne quemquam conuenterent, ne calumniam facerent, ac stipendijs contenti viuerent; apertè ostendens licitè eos perseuerare in militia: aliàs non potuissent stipendia accipere; vt bene norat S. Augustinus lib. 22. contra Faustum cap. 74. vbi etiam addit Manichæos ideo S. Iohannem Baptistam apertè blasphemare, siue iniustum arguere. Sed in hoc apertè contradicunt nouo testamento, quod non modò pluribus locis illum laudat, ad eò vt ipse Christus testetur illum esse plusquam Prophetam, & maximum inter natos mulierum: sed S. Lucas etiam apertè approbat ea quæ dicto loco à Baptista dicta & facta refert; nam versu 2. antequam ea referat, dicit verbum Domini factum esse super Iohannem, apertè significans ea quæ ipse ibi dixit & fecit, ex verbo siue inspiratione Dei dixisse & fecisse. quare ipsi nequeunt dicta Baptistæ improbare, nisi aut Deum accusent, aut Euangelistam mendacem faciant.

August.

Quamuis autem Baptista ibi non ageret cum Christianis; cum tamen eos quibus concionabatur disponeret vt Christiani fierent, ac legem nouam susciperent, ipsosque doceret quam ad hoc essent necessaria; si Christianis futura erat illicita militia, debebat hoc ijs insinuare, eosque hortari vt quàm citissimè possent eam defererent, ne quid eos à suscipienda noua lege retardaret.

8 Probatur Tertiò, quia Matthæi 8. Christus laudat fidem centurionis, & apertè insinuat ipsum aptum esse regno cælorum, siue legi gratiæ suscipienda; cum tamen ipse esset miles, & dicto loco coram Christo hoc profiteretur, dicendo se esse in potestate, scilicet militari, positum, & habere sub se milites. in quo à Christo nullo modo reprehenditur, nec iubetur militiam deferere; quod tamen tunc Christus omnino fecisset, si militia Christianis fuisset illicita. Similiter Actorum 10. Cornelius Centurio dicitur vir religiosus actiuus Deum, cum tamen actu militaret, ac caput esset militum. Item ibidem v. 6. à Deo iubetur accersere S. Petrum, vt ab eo discat quænam ipsum oporteat facere; vt scilicet fiat bonus Christianus ac vitam æternam obtineat. Deinde v. 36. & seqq. S. Petrus ipsum dicta omnia docet; ac v. 44. ipse accipit Spiritum sanctum, & v. 48. baptizatur; & tamè nulla ibi fit mentio deferendæ aut desertæ militiæ, cum tamen hæc primò fuisset deferenda, si Christianis esset illicita.

Matth. 8.

Act. 10.

9 Probatur Quartò, quia etiam in nouo testamento semper fuerunt plurimi milites Christiani, qui tamen ideo numquam fuerunt ab Ecclesiâ reprehensi; sed multi inter eos fuerunt habiti sancti, & inter Sanctos post mortem fuerunt relati. Item Deus sæpè multos Christianos principes ad bella contra infideles ac tyrannos suscipienda excitauit, ipsosque victoriam promisit ac miraculosè contulit, vt patet ex vita Constantini Magni, Theodosij & aliorum. Hunc etiam semper fuisse sensum omnium sanctorum Patrum fusè probat Bellarm. l. 3. de Membris Ecclesiæ, siue lib. de Laicis c. 14.

10 Probatur Quintò, ratione, quia cuique iure naturæ licitum est iniustam vim sibi illatam vi repellere: atqui, vt res publica hoc faciat sæpè ei necessarium est suscipere bellum: ergo hoc tunc licitè facit. Maior est lumine naturali clara, & communi hominum sensui ac vsu approbata; & aliàs boni omnes paterent vbique iniquorum violentiæ, & hi in illos omnia impune possent; possetque vna gens sibi vicinam bonis omnibus, atque ad eò liberis ac vxoribus, & quos vellet vita spoliare; nec huic liceret ei resistere; sed deberet hæc quæta spectare. quæ absurdissima sunt.

11 Quamuis autem hæc præcipuè probent licitum esse bellum defensiuum, quo vim illatam repellimus; habent tamen etiam locum in bello offensiuo, quo reparationem læsi iuris repetimus; tum quia qui iniuste nostrum ius violauit, & illud sine causa renuit reparare, pergat aliquo modo rebus nostris vim inferre, continuando iniuriam nobis illatam; quam illator censetur moraliter continuare, quamdiu iniuste renuit læsio-

lacionem reparare: atque ita qui ipsum bello ad hoc cogit, quodammodo vim suae iniuriam repellit. tum etiam quia eiusmodi bellum saepe est necessarium ut impediatur iniuria alias postea inferenda. Nam nisi eiusmodi bellum esset licitum, quivis populus suis vicinis subito posset qualis iniurias impune inferre, modo statim ac alij arma caperent se in sua reciperent, & postea statim ac hi arma posuissent, easdem in caeteris inferrent, nec quidquam sibi indetermerent. Ex quibus patet omne bellum iustum, esse aliquo modo defensionium.

Omne bellum iustum est aliquo modo defensionium.

12

Quo sensu Prophetae dixerint tempore Christi futura summam pacem.

Ad primum argumentum positum n. 3. Respondeo Primo, id nihil facere ad rem: nam dictis locis non dicitur lege Christi prohibenda bella Christianis, sed adveniente Christo nulla futura: quare si quid probarent, probaret Christum nondum venisse. Respondeo Secundo, dictis locis praedici tempore Christi a legis novae futuram summam pacem. Primo, propter pacem quae fuit coe nascente. Secundo, & praecipue, ut ostendatur Christi regnum non futurum temporale, quod armis & bellis deberet augeri, prout Iudaei imaginabatur: sed spirituale; quod praedicatione ac clara ostensione veritatis, miraculis, probitate ac innocentia vitae eorum qui id annuntiarent, esset inchoandum, promouendum ac conservandum. Hinc Christus misit suos Apostolos evangelizatum regnum Dei sine baculo & pera, simplices ut columbas, tamquam oves in medio luporum. Tercio, quia qui in regno Christi perfecti sunt, eiusque praecipis ac consiliis se penitus conformant, ac terrena omnia arbitantes ut stercore solum Deum quaerunt; summam ac perpetuam hanc pacem habent. nam siue in prosperis, siue in adversis semper sunt laeti & animo quieti, iuxta illud ad Philipp. 4. *Gaudere in Domino semper, iterum dico gaudere; modestia vestra nota sit omnibus hominibus.* Et illud Iacobi 1. *Omne gaudium existimate fratres mei, cum in tentationes varias incideritis.* Cum quibus optime consistit Christianos aliquando suscipere bella, quibus se suaque ab alienis iniurijs defendant.

Philipp. 4.

Iacobi 1.

13

Ad secundum, Respondeo aliquem gerere iustum bellum optime consistere cum debita dilectione erga eos, contra quos illud geritur; sicut (ut dixi disp. 29. n. 6. & 8.) iudicem punire reum optime consistit cum huius debita dilectione; imò utrumque saepe proficitur ex vero amore erga eos qui puniuntur, aut bello peruntur: nam iniquis saepe expedit aut bello superari, aut a iudice puniri, ut hac ratione aut convertantur (prout saepe multis infidelibus ac haereticis contingit) aut saltem minus peccent, & consequenter in inferno minus puniantur. vide S. Augustinum epist. 48. ad Vincentium, ubi id fuse probat.

August.

Quo sensu percutienti vnam maxillam praebeamus alteram, &c. non obligat ut id semper & in omni casu agamus; nec ea mens est Christi, qui Iohannis 18. v. 23. percutus a famulo pontificis non praebeuit alteram maxillam, sed iusta ratione se defendit. Solum igitur ibi nobis praecipitur ne acceptis iniurijs inardescamus cupiditate vindictae, sed simus a-

nimo ita comparati, ut potius simus parati maiores ferre, si id ratio postulet, quam quidquam contra rectam rationem aut caritatem proximo debitam agere. Vide S. Augustinum lib. 22. contra Faustum cap. 76. & epist. 5. ad Marcelinum.

Ad tertium, Respondeo ibi solum prohiberi quis priuata auctoritate & cupiditate vindictae in alios gladium suum stringat, aut etiam ad defensionem innocentis, quando id ob potentiam aduersariorum est omnino inutile, prout S. Petrus tunc faciebat, qui cum solus esset erat in sufficiens tot turmis resistere. Adde, fuisse contra expressam Dei ordinationem tunc velle Christum armis ab iniurijs hostium liberare, ut ipse ibidem indicat.

Ad quartum, Respondeo similiter ibi solum prohiberi priuatam vindictam, & defendere summi pro vindicare: graecè enim est *ἐκδικῆναι*, vindicare. Quando autem vindicta sit publica auctoritate seruatis debitis circumstantijs, tunc sit à Deo, quia à ministro iustitiae Dei vicem gerente: ut ipse Apostolus ibidem docet cap. 13. initio.

Ad quintum, Respondeo ea nihil omnino facere ad rem. Quia Apostolus ibi non agit de armis quibus principes Christiani debent uti contra hostes suos; sed priore loco de armis quibus ipse alijque Praeati Ecclesiae debent sibi subiectos coercere, & contradicentes conuincere. Secundo loco agit de armis quibus contra demonem & vitia certare debemus, quae sine dubio spiritualia sunt.

Ad sextum, Respondeo Concilium ibi solum agere de ijs qui sub Diocletiano & Licinio ne fidem negarent cingulum militiae deposuerant, & postea idem conari fuerant recuperare, ostendentes se paratos esse iussis Imperatorum obedire, ac idolis sacrificare, ut patet ex initio illius canonis, & clarius ex alijs eiusdem versionibus, quae habentur tomo 1. Conciliorum in Concilio Niceno.

Ad septimum, Respondeo tam S. Leonem, quam dictum canonem solum dicere, militiam olim fuisse prohibitam ijs, qui aut ex praeepto Ecclesiae ob sua scelera publicam agebant penitentiam, aut statum poenitentium mutato habitu & vitae genere sponte susceperant: ut indicat S. Leo ibidem cap. 11. ubi significat tales etiam debuisse abstinere coniugio, nisi forte immineret ijs graue periculum incontinentiae, quo casu hoc ijs ex indulgentia permittebatur. Deinde c. 12. cum docuisset monachis illicitam esse militiam & coniugium, subdit: *Quia etsi innocens militia, & honestum possit esse coniugium, electionem tamen meliorem deseruisse, transgressio est.* Vbi aperte docet, militiam non minus quam coniugium posse licite suscipi ab ijs qui statum eis repugnantem non sunt professi. Similiter d. c. *Falsas*, dicitur poenitentes virgine necessitate ob causam piam posse ex consilio Episcopi suscipere militiam.

Eadem est responsio ad nonum: nam S. Martinus non dixit sibi illicitum esse pugnare quia erat Christianus, (nam iam triennio catechumenus militauerat) sed quia militiae Christianam a-

ascripius erat, scilicet voto Religionis siue monachisimi, quod tenebatur implere.

Obijciuntur præterea quædam alia loca Patrum, sed quæ facili ex adiunctis aciam dictis habent solutionem. vide etiam Bellarm. suprà.

18
Ad bellum
finitum tres
requiruntur
conditiones.

Nota tandem ut bellum aliquod sit iustum tres requiri conditiones. Primò enim requiritur legitima auctoritas in eo quid indicit; Secundò, iusta causa; Tertio, rationabilis in eo gerendo moderatio. Quas dubijs sequentibus explicabo, ita tamen ut secundam conditionem primò explicem, quia ab eius cognitione multum pender cognitio prioris. Addunt aliqui Quartam conditionem, scilicet rectam intentionem; sed hæc non requiritur propriè ne bellum sit iniustum; nam si tres priores conditiones perfectè obseruentur, bellum erit iustum quantumvis mala intentione geratur; sed solum est necessaria ne gerens bellum peccet, quod est comune alijs omnibus externis actionibus. Sicut pœna quam reus meritis est, iudicè ei infligenda nullam continet iniustitiam, quantumvis iudex eam ex odio infligat, atque ita grauiter peccet contra caritatem.

D V B I V M II.

Quenam sit iusta causa inferendi alteri bellum?

19

Nota Primò, duplici hominum generi posse inferri bellum. Primò, ijs qui subditi sunt inferenti, ut quando aliquis princeps infert bellum suis subditis sibi rebellantibus, & tunc nemo dubitat quin ipsa rebellio, siue quòd illi nolint obedire iusto sui principis imperio, sit iusta causa belli, quando illi nequeunt aliter ad obedientiam compelli. Secundò, ijs qui nullo modo sunt subditi illi qui bellum infert, ut fit quando vnus rex infert bellum alteri, sibi nullo modo subiecto. & de hoc casu est præcipua difficultas.

20
Quod bellum
dicatur merè
defensiuum,
& quando
licitum sit.

Nota Secundò, bellum aliud esse merè defensiuum, quo aliquis solum conatur repellere vim sibi aut rebus suis actu illatam ab aliquo inualore. Et quamuis in eo sæpè necesse sit aliquam vim hosti inferri, autem etiam occidi; quia tamen hoc non fit nisi quia necessarium est ut vis actu illata repellatur, tota illa actio habet rationem merè defensionis. Et hoc semper est iustum, quoties alter iniuste vim infert, eique non infertur maior vis, quam præcisè sit necessaria ut eius violentia repellatur, siue ut repellens se suaque seruet integra, quia ad hoc quini iure naturæ habet ius. Aliud est offensiuum; quo quis vim infert illi, qui nec ipsum nec res eius actu inuadit. Et quamuis omne eiusmodi bellum, quod quis iuste infert sibi nullo modo subditis, necessariò contineat aliquam iuris proprii defensionem, atque ita sit aliquo modo defensiuum (ut ostendi suprà n. 11. & ex dicendis magis patebit) quia tamen talis inuaditorem à quo iam actu non inuaditur, dicitur gerere bellum offensiuum: & de hoc hinc maxime quærimus, quæ sit eius iusta causa.

Quod bellum
dicatur of-
fensiuum.

Suppono hinc autem, ad alicui non subdito inferendum bellum non sufficere quòd hic committat graui peccata contra ius naturæ per idolatriam, sodomiam, aliaque similia vitia; quamdiu nullam infert innocenti iniuriam, nec innocentes etiam volentes occidit, falsis dijs eos immolando, aut simili ratione. Quæ satis probauit disp. 18. dub. 12. concl. 5. ex eo quòd potestas coercitiua aut punitiua non competat pari in parem, sed solum Superiori in subditos: committens autem eiusmodi peccata, ut iam suppono, non est subditus illi qui deberet ei inferre bellum; nec tunc potest esse alia causa inferendi bellum, nisi ut eiusmodi peccata puniatur, eaque committens compellatur ab ijs desistere.

21
Peccata quibus innocentes non laeduntur, non sunt iusta causa inferendi bellum non subditis.

Iustam igitur belli causam varij variè definiunt. S. Augustinus l. 6. quæst. in vetus testamentum c. 10. ait: *Iusta autem bella definiuntur, quæ vltiscuntur iniurias, si qua gens, vel ciuitas, quæ bello petenda est, vel vindicare neglexerit quod à suis improbè factum est, vel reddere quod per iniurias ablatum est.* Hinc Bañez 2. 2. qu. 40. ait, 1. dub. 4. §. 1. *Circa secundam.* colligit duas causas iusti belli. Prima est, quando res publica aut princeps negligit vindicare quod à suis improbè gestum est. Secunda, si illi neglexerint restituere per iniuriam ablata. Lorca verò ibidem disp. 52. n. 2. adfert tres. Prima est, si iurum iurum defensio; Secunda, vindictio iniuriæ acceptæ; Tertia, recuperatio eius quod ablatum est. Cui videtur consentire Molina tract. 2. de iustitia disp. 102. vbi ex Victoria ait iustam causam belli esse iniuriam vel impediendam, vel resarciendam, vel vindicandam.

22
August.

Bañez.

Lorca.

Molina.
Victoria.

In quibus quædam certa sunt, quædam verò explicatione indigent. Certum enim est iniuriam repellendam siue defensionem innocentis esse iustam causam belli: ut omnes fatentur. Sed tale bellum est merè defensiuum. Secundò, certum est iniuriam resarciendam, siue res ablatas, famam honoremque lesum, quando hæc per veram iniuriam facta sunt, & eorum reparatio aliter obtineri nequit, esse iustam causam belli: quia, ut ostendi suprà num. 11. quibus perentibus eiusmodi reparationem iniuste negant, continuant iniuriam prius illatam, atque ita pergunt nobis iniuriam facere, quam iuste armis repellimus. Tertio, certum est priorem causam Bañez ut vera sit, non esse ita intelligendam, quasi vna res publica possit alteri inferre bellum quoties hæc renuit punire à suis quacumque ratione improbè facta, sed necessariò debet intelligi de improbè factis cum aliorum iniuria, ut ostendimus 21. & locis ibi citatis.

23

Circa dictas autem causas occurrit dubium. Primò, circa secundam & tertiam causam Lorca, & consequenter circa primam Bañez: scilicet circa iniuriam vindicandam, quam autem esse iustam causam belli. Potest enim hæc vindicta dupliciter intendi. Primò, præcisè quatenus est necessaria ut reparetur læsus honor iniuriam passi, quem lædentes sponte reparare nolunt; aut ut eorum aliorumque iniquorum audacia comprimatur, qui alias bonis pergerent inferre iniurias,

24

Iniuria ex duplici intentione potest vindicari.

iniurias, si viderent se id impune posse facere. Et hac ratione ob violatos suos legatos 2. Regum 10. David iuste intulit bellum filiis Ammon, qui non solum non erant parati iniuriam illatam reparare, sed parabant se etiam ad resistendum David volenti satisfactionem exigere. Satisque inter omnes constat hanc esse iustam causam belli.

25 Secundò, potest intendi præcisè quatenus habet rationem iustæ vindictæ, ita ut hæc etiam expectetur in casu, quo aliter sufficiens satisfactio pro iniuria illata obtineri possit. Vt si aliqua respublica iniuste inuasisset aliquam alterius rei publicæ urbem, eamque cum multorum eade ac faminarum rerumque sacrarum violatione vastasset, ita ut tam eius princeps quam præcipui nobiles essent meriti mortem, eaque iustissime possent plecti, si haberent Superiorem, qui iure in eos agere posset. Idemque deinde metu belli sibi inferendi offerent læsis restituere omne damnum illatum, quantum fieri posset; ac siue pecunijs, siue veniæ petitione, aliaque simili ratione pro illata iniuria satisfacere; ac datis pignoribus aliaque ratione sufficienter cauere se in posterum nihil simile ausuros. Læsi autem his non contenti vellent sibi dedici principem, alioque præcipuos nobiles, iniuriæ auctores plectendos morte; & negantibus bellum inferrent. Quo casu sicut illa vindicta non esset necessaria ad reparandum damnum aut iniuriam illatam; ita ab inferentibus bellum non posset prudenter intendi nisi præcisè quatenus habet rationem vindictæ.

26 Et satis quidem constat eiusmodi bellum non fore contra iustitiam quando læsores sunt subiecti læsis, siue ijs qui ultionem exigunt, ut si vrbs vastata, eiusque vastatores subessent eidem regi; cum enim hic esset verus Superior, ac iudex auctorum illius iniuriæ, haberet ius eos plectendi meriti pœna, nec ex iustitia teneretur alia satisfactione esse contentus. Quoties tamen illi essent tanta potentia, ut non possent ad subeundam pœnam nisi bello cogi, communiter esset contra caritatem, nolle aliam satisfactionem acceptare, propter multorum etiam innocentium ab utraque parte cades, aliaque ingentia mala, quæ bella secum trahunt, quibus eiusmodi vindicta non est digna emi. Esset etiam sapè contra prudentiam politicam; quia facilè contingeret ut læsores in desperationem acti mortem omnia que pericula contemnentes audacissime pugnent, atque ita fundant copias se longè fortiores, & suos oppugnatores evertant: cuius rei exempla in historijs ubique obuia sunt.

Bellum aliàs iustum potest esse contra caritatem, aut prudentiam.

27 Tota itaque difficultas est, utrum eiusmodi bellum in eo casu sit licitum, aut saltem non iniustum, quando læsores non sunt villo modo subiecti læsis, ut si Francus eiusmodi iniuriam intulisset Hispano, aut contrà.

Quidam asserunt, principem læsum sine vlla iniustitia posse illo casu exigere ut auctores iniuriæ sibi dentur morte plectendi, aut renuentes ad hoc bello cogere. Probant Primò, quia S. Augustinus citatus supra n. 22. docet esse iustum bellum quò vlciscimur iniurias illatas, id-

August.

que distinguit ab eo quo ablata repetimus. Secundò, quia læsus eo casu est verus ac directus iudex læsores: ergo habet absolute ius ut eum morte quam meritis est plectat, nec tenetur alia satisfactione esse contentus; & consequenter potest resistentes bello cogere, ut permittant ipsum suum ius exequi: sicut alius iudex potest reum sibi subiectum meritum mortem velle hæc plectere, nec alia satisfactione esse contentus, potestque resistentes ad hoc vi & armis cogere.

Confirmatur Primò, quia sicut pœna debetur nocenti qui habet Superiorem, ita etiam debetur nocenti non habenti Superiorem, nec expedit hunc potius manere impunitum quam illum: atqui hic nemo potest punire nisi respublica iniuriâ passa: ergo hæc potest eum punire. Confirmatur Secundò, quia ob eiusmodi causam 2. Regum 10. & 12. sub finem, David bello vastauit, dixitque supplicijs affecit Ammonitas, eorumque ciuitates euerit. Item filij Israël iudicij 20. iuste indixerunt bellum Beniaminitis, quia noluerunt tradere necandos Gabaonitas maximi sceleris reos.

Hanc sententiam tenet Lorca 2. 2. q. 40. 2. 1. disp. 49. nu. 6. & disp. 52. n. 3. & disp. 53. nu. 12. & quidam alij. Eandem videtur tenere Bañez ibidem, dub. 2. concl. 4. ubi docet, principem iniuriam passum eo casu esse directum iudicem principis illam inferentis. Probant Primò, quia bellum est supremus actus iustitiæ: ergo illud iuste indicens est iudex eius cui indicitur. Secundò, quia bello vlciscimur iniurias, ut docet S. Augustinus citatus n. 22. Tertiò, quia, ut dicitur Ieremias 52. v. 9. Nabuchodonosor victum Sede- ciam curauit ad se adduci, & locutus est ad eum iudicia: ergo erat eius iudex.

Sed hæc sententia mihi videtur valde difficilis. Primò, quia vni rei publicæ aduersus alteram sibi non subiectam concessum est bellum, non ut puniat huius peccata; sed solum quia hoc sapè est necessarium ut illa possit se suaque alioque innocentes contra aliorum iniuriam integre cõseruare: ergo illud est ipsi illicitum quoties ad hoc non est necessarium; ut contingit in dicto casu. Consequentia clara est. Maior probatur; quia aliàs nulla esset ratio cur vnus non posset alteri indicare bellum ob idololatriam & alia similia crimina; cum hæc non minus sint punibilia quam iniuriæ innocentium illata.

Secundò, quia punitio alicuius peccati, ut iusta sit, necessariò debet fieri à Superiore punienti, ut ostendi disp. 18. dub. 12. conclus. 5. & communiter etiam aduersarij fatentur: atqui respublica quæ passa est iniuriam non est Superior eius quæ intulit, ut in casu supponitur: ergo illa non potest hanc propriè punire, & consequenter non potest ad hoc præcisè consequendum illi bellum indicare.

Dices, Etsi talis respublica non sit alteri subiecta ante commissam iniuriam, per hanc tamen fit ei subiecta; quia, ut dicitur cap. ult. de foro competentis, ratione delicti sortitur quis forum.

Respondéo, nego assumptum; nec enim per hoc

Per hoc quod quis alteri inferat iniuriam fit ei subiectus.

30

hoc præcisè quòd alicui facis iniuriam sis illi vilo iure subditus, aliàs quivis posset punire illum, à quo passus est iniuriam, quod apertè falsum est. Nec satisfacit si dicas illud solum habere locum in principibus aut rebus publicis non agnoscantibus Superiorem, non autem in privatis: quia hæc distinctio quoad hoc punctum nullo iure aut firma ratione probari potest; ut magis patebit ex dicendis n. 34.

31. Ad probationem Respondeo, hoc capitulū nihil facere ad rem: nam ibi non dicitur faciendam iniuriam fieri subiectum passio; sed peccantem quoad iudicium illius peccati fieri subiectum ei, qui habet iurisdictionem in eo loco in quo ille peccat, idque non absolute, sed solum quādiu peccans est in eo loco. Quare si ante citationem eo loco egrediatur, iudici illius loci nullo modo subiectus est, si prius non fuerit; ut patet ex Clement. Pastoralis. de sententia & re iudicata, vers. *Ut illud*. vbi dicitur Imperatorem inualidè citasse existentem extra fines Imperij. Adde, illud capitulum non continere ius naturæ, sed positivū, quo iudices utantur in privatos peccantes in loco suæ iurisdictionis, non autem quo vnus princeps utatur erga alium; nā aliàs quando aliquis rex pacificè transiret per fines alterius regis, ibique committeret aliquod peccatum legibus huius regni punibile, quod aliàs nullo modo alicui esset iniuriosum, ut si committeret sodomiam aut aliquid simile, sequeretur hunc regem acquirere ius ad illum pro illo peccato iuxta suas leges puniendum. quod apparet omnino absurdum, & contra communem sensum.

32. Probatur Tertio, quia, ut docet S. August. epist. 205. ad Bonifacium, *Pacem habere debet voluntas, bellum necessitas; ut liberet Deus à necessitate, & conferret in pace*. Vbi apertè docet, nos quantum in nobis est, debere semper optare pacem, nec assumere bellum nisi necessitate coactos: ergo quoties possumus sine bello nostra omnia conservare inter-gra, illicit illud suscipimus; quia nos ad hoc nulla tunc cogit necessitas. Quatid, quia ex illa sententia sequeretur, regem eiusque præcipuos nobiles, quando eiusmodi iniuriam alteri regi intulissent, quantumvis aliam iustam satisfactionem offerrent, nihilominus teneri se ipsos alteri regi id petenti necandos tradere, aut fugere in eas regiones, vbi hic non posset eos persequi; nec vilo modo posse se vi defendere, quantumvis ad hoc vires suppeterent; imò sequeretur, quamvis nationem ad quam illi fugissent teneri ipsos tradere legis hoc petentibus; nec enim est vlla ratio, cur hæc minus ad id obligentur, quā illa respublica cuius læsores sunt pars. Dicta autem nimis dura sunt, nec humanis visibus aut moribus accommodata.

33. Ad primum argumentum positum num. 27. Respondeo S. Augustinū ibi non loqui de quacumque ultione acceptæ iniuriæ, sed de ea quæ necessaria sit ut læsis violatus honor reparetur, ac in posterum securitas præstetur: iuxta dicta n. 24. ut patet ex eius epist. 205. citata nu. 32. vbi apertè docet, bellum non debere assumi nisi ex necessitate. Per ablata autem, quæ bello iuste repetimus, intelligit dāna illata bonis alijs cor-

Coninck de alt. supernas.

poralibus ab honore distinctis, aut etiam bona nostra, v. c. diuitias aut regiones, ab alijs iniuste possessa.

Ad secundum, nego antecedens: nam, ut patet ex dictis, rex qui ante iniuriam illatam alteri non erat subiectus, per hæc non fit ei subiectus: nemo autem potest esse verus iudex sibi non subiecti.

Vbi Nota, hæc esse valdè distincta: *Me esse legitimum iudicem causæ, quæ versatur inter Petrum & Paulum*: & *Me esse legitimum iudicem personæ ipsius Petri aut Pauli*. Nam quando Ecclesiasticus peti aliquod debitum à seculari, magistratus civilis est legitimus iudex illius causæ; nullo modo tamen est iudex personæ illius Ecclesiasticæ, nec in hanc vllam potestatem habet.

Confirmatur, quia aliàs sequeretur, quoties inter duos reges nascitur aliqua controuersia circa res iniuste ablatas aut possessas, vtrumque alterius esse legitimum iudicem, & consequenter Superiorem; quia vterque est legitimus iudex illius controuersię; ut ex communi sententia infra ostendam Imò sequeretur, eum qui iniuriam intulit esse iudicem eius qui eam passus est: nam ipse est etiam legitimus iudex in hac causā: ad ipsum enim etiā pertinet iudicare vtrum verè iniuste facta sint, quæ alter dicit esse iniuste facta, nec vllam tenetur offerre satisfactionem, quādiu inuincibiliter iudicat ea non esse iniuste facta; ut ostendam n. 43. & seqq.

Ad primam confirm. nego minorem, quatenus inlinuat rem publicā læsam habere potestatem talem puniendi. Quantumvis enim is qui iniuriā intulit sit dignus pœna, & expediat eum puniri, si tamen nulli homini sit subiectus, per nullum hominem propriè puniri potest, sed à solo Deo. & aliàs sequeretur, talem committerem alia peccata posse ab aliquo homine puniri; quia etiam propter hæc est dignus pœna, & expedit eum puniri, ne in similibus committendis fiat audacior; præsertim quando ipsius subditi eius exemplo ad peccandum trahuntur; & tamen in hoc casu ea punitio Deo relinquenda est. Idemque dicendum est de priore punitioe, quatenus habet præcisè rationem punitiois, nec est necessaria ad reparationem damni accepti in honore alijus bonis.

Ad secundam confirm. Respondeo, Davidē intulisse bellum Ammonitis, ut læsum suum honorem defenderet, non autem ut eos puniret. quamvis postea cū victoria iam adepta eos iuste bello sibi subiecisset, aliqua per modum iustæ punitiois in eos exercuerit: filij verò Israēl iudicum 20. iuste intenderunt punire Beniaminitas, tamquā sibi subiectos, quia cū omnes tribus constituerēt vnum populum, singulæ erant reliquæ communitati subiectæ.

Hinc sequitur, bene docuisse Molinam tract. 2. de Iustitia disp. 103. sub finē, inferentem bellū semper teneri ab hoc desistere statim ac ei offertur ea reparatio omnis iniuriæ, quam potest ex iustitia exigere, modò ea ita offeratur ut sine periculo possit eam acceptare, ac ab armis desistere: quia nulla eum cogit necessitas ulterius bellum inferre, nec vllum ad hoc habet ius; atque ita iniuste illud continuaret, & consequen-

Ggg

34

Non omnis iudex causæ in iudicium adductæ est iudex partium.

35

36

37

38

Molina. Ad quid tenetur inferre bellum quando hostis offert satisfactionem.

ter teneretur reparare omnia damna postea secuta. Nec hic, ut aliqui putant, distinguendum utrum bellum sit inchoatum necne, aut utrum exercitus utrimque sit in actuali pugna nec ne, quia dicta ratio in omnibus his casibus idem probat, ut notat Molina supra. Nisi quod post inchoatum bellum ratione impensarum quas latus in eo coactus fuit facere, & periculorum quibus se exposuit, ac molestiarum quas ipse cum suis subiit, creuerit hostium iniuria, atque ita merito possit maior peti satisfactio. Item quod in ardore pugnae difficilius possit statim ab ea desistit, & ardor militum cohiberi, atque ita dux facilius excusatur, si hunc statim efficaciter non cohibeat. Item teneretur tunc hostis statim arma deponere, eamque cautionem praestare, ut latus sine ullo periculo perdendi victoriam possit suos a pugna cohibere. quae in praxi saepe difficilia sunt.

39 Est difficultas Secundò, utrum, quando vnus rex intulit alteri damnum sine sua culpa, eò quod inuincibiliter ignoraret se iniuste agere, hic possit bello reparatione illius damni exigere. In quo satis constat iniuste hoc bellum inferri quando alter ex illatione illius damni nullo modo factus est ditior, quia tunc ad nullam restitutionem teneretur, quia nec ratione rei acceptae, quia haec non exstat; nec etiam ratione iniustae acceptationis, quia haec non obligat ad restitutionem, nisi sit formaliter iniusta siue coniuncta cum vera culpa. vide Lessi. de Iustitia c. 7. dub. 5 & 6. Idemque dicendum quando ipse paratus est restituere in quantum factus est ditior.

Lessi.

Item satis patet, talem posse bello cogi ad restitutionem quando factus ex illa iniuria quantumuis materiali ditior postea edoctus veritatem renuit restituere ea in quibus factus est ditior: quia tunc nolendo haec restituere facit alteri formalem iniuriam, atque ita culpabilis est.

40

Sed est difficultas quando talis nequit ita de rei veritate instrui quin pergat inuincibiliter ignorare se aliquid alienum aut verè alteri debitum possidere, utrum si tunc rogatus nolit restituere, possit ad hoc bello cogi. v. c. possidet vnus rex aliquam urbem aut regionem, quam inuincibiliter credit se iure possidere, alter verò certò scit eam esse suam, & conatur hoc alteri persuadere, nequit tamen ad hoc eas rationes adferre quae illi conuincant, ita ut ipse his non obstantibus sibi persuadeat suum ius esse certum, aut saltem valde probabile, ideoque renuit re possessa cedere. Et quaeritur utrum is qui certus est rem hanc esse suam, possit eam bello repetere: non obstante quod ipse possidens quamdiu habet hanc ignorantiam licet iniustori resistat, atque adeò ratione ignorantiae tunc detur bellum ex vtraque parte formaliter iustum, ex vna tamen materialiiter iniustum.

Malder.
Lorca.

Malderus 2. 2. qu. 40. a. 1. dub. 2. post 2. assertionem. Lorca ibid. disp. 52. nu. 3. & quidam alij absolute affirmant talem iuste rem illam bello repetere, atque ita posse ea omnia facere, quae ad hoc necessaria sunt, adeoque & hostes occidere, & urbes expugnare, &c. nullum tamen damnum posse hosti inferre ad sua recuperan-

da non necessarium, & consequenter his recuperatis debere à bello cessare; nec posse repetere sumptus in eis recuperandis factos. Quibus fauet Abulenlis in c. 11. Iosue q. 12.

Abulen.
41

Probatur Primò, quia hac ratione Iudaei duce Iosue iuste intulerunt bellum Chanaanitis, & illisque populis, ad quorum terras occupandas ex Deidonatione habebant ius: quod tamen hi populi omnino ignorabant, ideoque etiam iuste Iudaeis resistebant. Secundò, quia iudex iuste inuito possessori etiam adhibita, stupor sit, vi auferit rem, quam hic inuincibiliter putat esse suam, si altera pars sufficienter probet eam esse suam: atqui supremus princeps in controuersijs quae ei cum alio principe oriuntur, est verus iudex: ergo etiam potest licet vi huic auferre rem, quam certò scit esse suam, etsi alter id ignoret. Tertiò, quia Doctores communiter asserunt, dari aliquando bellum ex vtraque parte formaliter iustum ratione ignorantiae: atqui non videtur dari in alio casu: ergo debet admitti in iam dicto.

Sed ex his argumentis primo & tertio, nullo modo probant intentum: nam primum sumit falsum, scilicet Iudaeos habuisse iustam causam inferendi bellum Chanaanitis ex eo praecise capite, quod Deus horum terras ipsi dederat; nam Deus simul ijs concesserat ius illos inuadendi, omnesque petitus delendi in poenam grauissimorum scelerum: quod ius Deus tanquam supremus omnium dominus ac iudex ijs concedere poterat, sine qua concessione non videntur iuste potuisse illis populis bellum inferre. Ad tertium, neganda est minor, ut patebit ex dicendis.

Secundum verò si quid prober, potius contrarium probat: nam quando in aliqua causa sunt plures iudices, & auditis utrimque rationibus tot iudicant rem controuerfam aut certò aut probabiliter esse possessoris, quot sunt qui iudicant eam esse petitoris: tunc illa debet adiudicari possessori, nec potest ei iuste auferri: atqui in dicto casu is qui possidet rem, & inuincibiliter iudicat eam saltem probabiliter esse suam, non minus est iudex in hac causa, quam petitor, qui eam certò credit esse suam, atque ita tot sunt iudices pro possessore quot pro petitore: ergo illi, non autem huic, res est adiudicanda, quia ceteris paribus, aut ferè paribus, melior est conditio possidentis. quae ex dicendis magis patebunt.

Pro resolutione Nota haec duo valde inter se distinguui: *Hac res est mea; & Habeo in hac rem mihi vindicandi*: ut vel ex eo patet, quod quando est aequè probabile hanc esse Petri ac sit eam esse Pauli, si hic eam possideat, hic solus habeat, non solum probabile, sed omnino certum ius eam sibi totam vindicandi. quae fusiùs ostendi to. 2. de Sacramentis disp. 34. dub. 10. num. 92.

Nota Secundò, ut iudex rem, quam bona fide possideo, mihi legitime adiudicet, non sufficere quod aut ego, aut ipse priuam certò sciamus, eam esse meam; sed requiri ut hoc iuridicè sit probatum; quia iudex non potest proferre sententiam ex priuata scientia, ut com-

Inde
receptum
ta. 1. c. 1.
muni-

Lefsius.

muniter Doctores docent. vide Lefsius de Iustitia cap. 29. dubio 10. Ex quo sequitur, quando rem aliquam bona fide tamquam meam incepti possidere, me habere ius eam mihi retinendi, eiusque possessionem tuendi contra quemvis inuadentem, quantumvis ipse dicat se certò scire eam esse suam, donec id mihi ita probet, ut nequeam prudenter credere contrarium; aut donec alteri iudicis auctoritate legitime adiudicetur.

45 Sequitur Secundò, quamvis dominus illius rei certò sciens eam esse suam possit eam sibi occultè sine vlla vi vindicare; tamen, quamdiu illud nequit iudicè probare, neque ipsum neque iudicem licitè eam mihi vi auferre: tum quia ipsi nequeunt ea iustè ita auferre, quæ nequeunt mihi iudicè siue per iudicalem sententiam adiudicare; tum etiam quia aliàs daretur bellum simpliciter, siue tam materialiter quam formaliter vtrumque iustum, scilicet circa illius rei possessionem. nam & ego haberem verum ius eam vi tuendi contra inuadentes, & ipsi haberent ius eam mihi vi auferendi, idque sine vlla ignorantia, quæ versaretur circa rem de qua immediatè est concertatio, quæ est possessio illius rei mihi auferenda, & à me conservanda.

46 Nec refert quòd eo casu meum ius oriretur ex ignorantia, qua inuincibiliter ignorarem, eam rem non esse meam, quia illa concertatio non versaretur immediatè circa dominium rei, sed circa eius possessionem, quam vterque conaretur sibi vindicare; nec mihi villo modo incumberet probare eam esse meam; sed ut ius meum mihi integrum maneret, sufficeret alterum non posse probare eam esse suam.

Molina.
Lorca.

Confirmatur, quia, ut docent Molina de Iustitia disp. 103. §. In secundo verò. & Lorca 2. 2. sect. 3. disput. 53. num. 4. & alij, quando est controuersia inter duos reges circa rem aliquam quam neuter possidet, quamque vterque verosimiliter probat esse suam; si vterque haberet ius eam sibi adiudicandi, ac bello vindicandi, daretur bellum vtrumque absolutè, siue tam materialiter quam formaliter iustum: cum tamen hoc oriretur ex aliqua ignorantia, qua scilicet ignoraretur cuius illa verè à parte rei esset: ergo idem esset in altero casu, si ego haberem ius vituendi possessionem illius rei, & alij haberent ius eam mihi vi auferendi.

47 Nota Tertio, dupliciter posse contingere ut aliquis rex rem aliquam ob inuincibilem ignorantiam bona fide possideat, quam alter rex certò scire esse suam. Primò, quia hic nequit id sufficienter probare, ita scilicet ut quivis prudens iudex ex allegatis & probatis iudicaret eam moraliter certò esse petitoris, eamque possidenti auferret, si eius esset Superior.

Secundò, ita ut petitor possit clarè probare eam rem esse suam, adeò ut quivis prudens ac communis vtriusque iudex, si quis talis daretur, eam ipsi adiudicaret, ac alteri auferret. Ab altera tamen parte possessor ob ignorantiam iuris, ac mentis hebetudinem, aut propter persuasionem aliquorum, quos putat esse viros

Coninck de act. supernat.

intelligentes ac probos, aut alia ex causa non satis capiat rationes petitoris, ac sibi bona fide omnino persuadeat, eas nihil probare; & consequenter se licitè eam rem sibi retinere, ac contra inuadentes defendere.

48 Respondeo igitur Primò, petitorum in hoc secundo casu post explicatas alteri suas rationes, si hic nolit rem peritam reddere, habere ius eam sibi bello vindicandi; tum quia tunc communiter prudenter potest sibi persuadere alterum mala fide agere, & simulare ignorantiam veritatis: tum etiam quia cum habeat clarum ius, non solum circa dominium, sed etiam circa possessionem rei, quæ ei verè à parte rei apertè debita est, alterius hebetudo ac ignorantia non debet ei obesse: per se enim apparet iniustum me, ideo præcisè debere privari meo iure, quia alter hebes ac ignorans est. Et in hoc casu potest dari bellum vtrumque formaliter iustum, veraque est sententia allata num. 41. quamquam aliqui ex ijs, qui eam tuerentur plus videantur velle dicere. Cum ipsi tamen Auctoribus Norandum, petitorum eo casu non posse alteri plus damni inferre, quam præcisè necessarium est ut sua recuperet: nec posse exigere vllam compensationem iniuriæ illatæ, quia nulla formalis iniuria ei illata est, nisi forte ratione ignorantia, eò quòd sibi omnino persuadeat possessorem fingere ignorantiam veritatis, atque ita sibi formaliter esse iniuriam.

49 Respondeo Secundò, in priore casu, siue quando petitor nequit clarè probare rem illam esse suam, ita ut quivis prudens ac rerum intelligens, qui nullis in eo negotio ducitur affectibus, meritò iudicet eam certò esse ipsius, ipse nullum habet ius eam sibi vindicandi, & consequenter iniustè possessori eius recuperandæ causâ bellum inferri. Et hoc clarè probant dicta num. 42. in responsione ad 2. & num. 45. & sequentibus.

Nam omnis prudens ac rerum intelligens iudex, si quis daretur vtrique parti communis, eam rem adiudicaret possessori, quantumvis priuatum sciret eam à parte rei esse petitoris: ut patet ex Lefsius citato num. 44. & communis sententia docente iudicem non posse ferre sententiam ex scientia priuata. Item quia quando iudicum sententiæ auditis allegatis & probatis, meritò siue prudenter variant, tunc res adiudicanda est possessori, aut saltem nullo modo adiudicanda est petitori. Imò, ut dicitur regula 11. Iuris in 6. Cum sunt partium iura obscura, reo in 6. est potius fauendum quam auctori. Hic autem partium iura sunt obscura, cum petitor nequeat suum ius sufficienter probare; atque ita iudicum sententiæ meritò variant: nam possessor in ea causâ non minus est iudex, quam petitor, & vterque pro se iudicat: & consequenter fauendum est reo siue possessori.

50 Ex hac causa ita generatim assignata facile est colligere quamnam ex varijs causis belli, quæ particulatim sæpè occurrunt, sint iustæ. quas Molina de Iustitia tractatu 2. disputatione 104. Molina. varias recenset, & exemplis ex sacra Scriptura petitis probat. Breuiter hic aliquas perstringam.

Ggg 2 gam.

Iusta causa
belli.

gam. Bellum igitur iuste suscipitur Primò, ad arcendam vim iniuste illatam. Secundò, ad occupandum nobis debita, quæ alius iniuste detinet: iuxta dicta num. 23. & 48. Tertiò, ad reprimendos iniuste rebellantes, per se patet. Quartò, ad obtinendam reparationem iniuriæ illatæ, iuxta dicta num. 23. & 29. ac sequentibus. Quintò, contra eos, qui iuvant eos quibuscum iuste bellum gerimus; quia illi nobis iniuriæ sunt. Sextò, quando aliquis iniuste ac in re magni momenti rumpit fœdus cum alio initum: quia huic facit iniuriam. Septimò, quando alicui regi ab alio negantur quæ iure gentium omnibus sunt licita. cuius exemplum Molina supra cum alijs assignat, quando alicui populo necessarius est transitus per alienam patriam, & hic ei sine iusta causa negatur. Sic Numerorum 21. Israël iuste intulit bellum regi Amorrhæorum. Sed eiusmodi transitus armatis sæpè iuste negatur, nisi præsentent sufficientem cautionem eum fore omnino innoxium. Hinc Victoria 2. parte relectionis de Indis & insularis infert, iustam esse causam belli, quando vnus populus non permittit hominibus alterius populi in suis terris peregrinari, mercaturam exercere, aurum aliaque merces exportare, ad portus suos appellere, per flumina navigare, in litoribus gemmas piscari, aut ex locis publicis aurum vel argentum aliaque mineralia effodere; saltem quando hæc alijs populis permittit: quia ipse putat iure gentium hæc omnibus externis debere æqualiter permitti.

52
Molina.

Sed meritò eum refutat Molina supra disp. 105. quia respublica potest habere iustas causas cur hæc aut nullis externis aut saltem non omnibus permittat: tum quia nullo iure probari potest quamvis gentem cum quavis, quantumvis alias non hostili, teneri exercere commercia, aut ei negotiationem in sua patria permittere. Item cum ius piscandi margaritas in suis fluminibus aut litoribus sit proprium illi populo, cuius sunt illa littora aut flumina, nulla est causa cur teneatur id cum alijs communicare; aut si id aliquibus communiter, cur teneatur id omnibus communicare: nec enim ex eo, quod aliquibus aliquid gratiæ impendat, vllò modo sequitur, me teneri id omnibus æqualiter impendere: præsertim cum ille populus sæpè possit habere iustas causas cur nolit vllò externo quidquam ex his concedere: aut cur aliqua concedat aliquibus, & alijs neget. Vide Molinam supra.

53

Octauò, multi aiunt esse iustam causam belli, quando aliqua respublica non vult aliquos scelestos punire, & aliam volentem eos punire impedit. quod vt verum sit debet intelligi iuxta dicta n. 24. 26. & seqq.

Causa iusti
belli neces-
sario debet
esse grauis.

Notant autem hic communiter Doctores, vt aliqua causa inferendi belli sit iusta, eam debere esse grauem, quæque talis sit, ob quam meritò res tot tamque grauibz incommodis, malis periculisque coniuncta, qualia secum necessario adfert bellum, suscipiatur: aliàs hoc contra omnem rationem suscipitur: non secus ac si medicus, vt leuem morbum ab æ-

gro pelleret, ei cum periculo vitæ crux abs- cinderet.

Ex dictis patet Primò, non esse sufficientem causam belli inferendi non subditis, quod sint infideles, ac multa scelera committant contra legem naturæ, modò non faciant alijs iniuriam. Aut quòd aliqua natio sit summè barbaræ, & inepta vt seipsam regat, atque ita magis apta vt alijs seruiat. Cum enim per dicta alijs nulla inferatur iniuria, his nullum competit ius illorum scelera puniendi, eo sive sibi subiiciendi, nec alia iusta belli causa datur. vt fusiè Molina probat supra disp. 105. & 106.

Patet Secundò, quando aliqui particulares ciues vnus reipublicæ intulerunt damna ciuibz alterius reipublicæ, & nolunt ea reparare, hanc non posse statim ijs bellum inferre, sed debere eos prius citare coram ijs qui illam reipublicam regunt, & hos admonere vt illos cogant satisfacere: quod si facere noluerint, tum demum erit iusta causa belli; vt docet S. Augustinus citatus n. 22.

D V B I V M III.

Cuius sit indicere bellum?

Dixi supra, ad iustitiam belli inter cetera requiri, vt legitima auctoritate indicatur, quærimus hic igitur apud quem hæc resideat. Tota autem difficultas est in bello offensiuo; nam satis constat bellum merè defensiuum licite suscipi ab omni etiam privato, cui iniuste vis inferitur; quam, vt lumen naturæ docet, vi repellere potest, etiam inuadentem, si hoc ad sui rerumque suarum defensionem sit necessarium, occidendò. Quæ autem hac in re licita sint, vide Lessium de Iustitia cap. 9. dubio 8. & seqq. vbi hæc fusiè disputat.

Ius autem inferendi bellum offensiuum Doctores sequentes S. Augustinum libr. 22. contra Faustum cap. 75. communiter concedunt soli principi qui in rebus civilibus non habet Superiorem, cui subdit. Quod addunt, quia nihil refert quòd habeat superiorem dignitate, qua ratione Imperator omnibus alijs principibus Christianis est superior: nam sicut hoc non obstat, quo minùs multi alij principes ei nullo modo sint subiecti, ita etiam non obest quo minùs hi sua auctoritate possint indicere bellum. Eiusmodi autem principi hac in re omnes æquant reipublicam, quæ integra sit siue quæ non sit pars alterius reipublicæ, & nullum habet principem cui in civilibus sit subiecta: qualis ante Imperatores erat respublica Romana, & iam est Veneta, & similes.

Huius etiam rationem communiter reddunt, eò quòd cum tales principes aut reipublicæ non habeant vllum in civilibus Superiorem, qui possit ijs ius dicere & iniurios ad satisfactionem cogere; iniuriam passi necessario sibi ipsis hoc officium præstare debent; aliàs numquam se ab iniurijs tutos præstare, ac sibi ablata recuperare possent. Secus est de ijs qui Superiorem habent, quia cum huius auctoritate sibi

sibi ablata recuperare, & pro illatis iniurijs satisfactionem obtinere possint; nulla est ratio cur horum causa alijs sua auctoritate bella indicant.

59 Sed dictatio non videtur sufficienter ac generatim hanc secundam partem probare: quia sapè potest contingere ut aliqua ciuitas quæ est pars integræ reipub. aut regni, patiatur ab alia ciuitate, siue eiusdem siue diuersi regni graves iniurias; & princeps requisitus nolite eas vindicare, aut iniurias ad satisfactionem compellere: quo casu vtilius suum obtineat necessarium ei erit sua auctoritate bellum indicare. *Victoria.* Victoria relect. de iure bellin. 9. docet, talem ciuitatem eo casu posse propria auctoritate ius suum bello prosequi; quem citat ac sequitur Molina supra disp. 100. §. idem *Victoria.*

60 Quod valde probabile est, quando eiusmodi ciuitas sapè tales iniurias patitur, ita ut meriti semper in posterum nouas timeat; quia tunc bellum ita susceptum habet rationem belli merè defensiui; quantumvis ipsa fines hostium ingreditur, agrosque eorum vastat ac munitiones expugnet; quia hoc totum potest esse necessarium, ut se in posterum ab iniurijs tutam seruet; atque ita potest habere rationem belli merè defensiui. Sicut dicitur suum inuadentem occidisse cum moderamine inculpatae tutelæ, qui videt parantem arma ad se occidendum, eumque præuenit ac occidit, eo quod aliàs desperet mortem euadere.

61 Sed puto non esse fatistutum in casu quo vna ciuitas alteri grauem quidem iniuriam, quæque esset iusta causa belli, intulisset; & requisita nollet pro ea satisfacere; nullum tamen in posterum esset periculum, ne vterius vllam vim inferret. Quia aliàs sequeretur, quemuis priuatum, aut saltem patrem familias, quoties ob negligentiam aut corruptelam iudicum non posset per hos suum ius, præsertim clarum, obtinere, posse id sibi armis vindicare. Quod aperte videtur absurdum: nam facile daret cuius, qui lite cecidisset, occasionem ira sua repetendi, quoties vi polleret, seque in eo excusandi quod iudices pecunia corrupti contra se iudicassent. Vnde Molina supra docet, doctrinam *Victoria* non esse extendendam; atque ita insinuat eam non habere locum, nisi in casu allato n. 60.

62 Respondeo igitur, rationem à priori ac vniuersalem communis illius doctrinæ petendam esse ex ipsa origine ac institutione rerum publicarum.

Pro quo Nota has primò esse institutas, ut homines commodius ac tutius vitam agerent; dum in rebus agendis communi consilio, in vitæ vltibusque suis necessarijs comparandis communi opera, & in se suaque facta recta conferuando communibus viribus vterentur. Ad quod omnino necessarium erat ut singuli ius, quod quisque naturaliter habet ut se suaque dirigat, magna ex parte transferrent in communitatem, cuius auctoritate dirigeretur; & quidem præcipue quando agitur de iudicandis & dirimendis controuersijs, quæ vni cum altero circa ablata aut aliter debita recupe-

Coninck de act. supernat.

randa iniuria sue vindicandas poterant accidere. Si enim in his liceret cuique communitatis membro priuata auctoritate procedere, maximæ turbationes orirentur, cum certa totius communitatis euerfione. Inter omnes autem eiusmodi causas præcipua, & quæ maximè indiget communitatis consilio & auctoritate dirigi, est quando agitur de bello indicendo; quod nequit fieri sine periculo aliquo totius corporis ipsius communitatis: atque ita necessarium fuit, ut huius indicendi ac gerendi auctoritas in nulla priuata aut etiam partiali re publica, qualis in regno est vna ciuitas aut provincia, sed in tota communitate consistere, aut in ijs, quibus hæc suas vices commisit; quales sunt magistratus in re publica libera, aut principes in ijs quæ his subiecta sunt. Quare ad hos solos spectat iudicare non solum vtrum iniuria alicui illius communitatis membro illata sit talis, ob quam merito bellum inferri possit; sed etiam vtrum id hic & nunc inferri expediat. Et consequenter quævis illius communitatis pars alienam iurisdictionem sibi usurpat, si sine illorum auctoritate bellum alicui indicat. Nec refert quod illi forte desint suo officio non indicendo bellum ijs quibus expedit inferri; quia tunc subditi non acquirunt ius illorum iurisdictionem sibi usurpandi: quia hoc esset natum parere grauius in aliqua re publica turbationes; dum quodque membrum ob eiusmodi præfensiones veller Superiorum iurisdictionem sibi usurpare. Quare minus malum est particularia aliqua membra in ijs casibus aliqua incommoda pati, quam singulis eiusmodi ius concedere.

Hinc sequitur Primò, quando aliqua natio esset ita barbara, ut nullam haberet formam reipublicæ, sed singuli pagani aut etiam familie essent ita ab alijs diuisæ, ut nullam eam alijs communitatem constituerent, nec vllum alium Superiorem agnoscerent; tunc occasione iusta causa singulas familias habere ius bellum alteri indicendi; quia haberent se hæc ex parte tamquam integra reipub. & eius caput esset instar principis Superiorem non agnoscentis. Ita cum alijs Molina supra disp. 100. §. *Dubium verò.*

Sequitur Secundò, principes alteri subiectos posse ex huius concessione, aut aliàs legitima præscriptione acquirere ius indicendi bellum. Quia cum ex voluntate humana hoc ius in supremum principem sit translatum, posset eiusdem etiam voluntate aut aliàs legitima præscriptione in inferiores refundi. Ita *Victoria.* *Molina.* *Caetan.* *Lorea.* relect. de iure belli nu. 9. Molina supra disp. 100. *Caetan.* 2. 2. q. 40. a. 1. *Lorea* ibidem disp. 50. n. 12.

D V B I V M IV.

Qua ratione princeps teneatur examinare causam belli, ac iudicare an iusta sit antequam id indicat?

65 **N**ota Primò, in hoc examine duplex posse incidere dubiù. Primò, utrùm res, de qua controuertitur, sit huius an illius principis, siue an huic vel illi aliquid debeatur; aut etiam an is, qui dicitur alteri intulisse iniuriam, eam verè intulerit. Secundò, utrùm in his circumstantijs re sufficienter examinata huic vel illi liceat inferre bellum. Prius dubium est speculatiuum, secundum practicum, & eius resolutio exsolutione prioris petenda est.

66 **N**ota Secundò, quando agitur eiusmodi aliqua controuersia inter duos supremos principes (idem dicendum de duabus liberis rebus publicis) utrùmque in ea diiudicanda obtinere locum iudicis; ac consequenter in eo munere exequendo, teneri omnes iusti iudicis partes explere. Quando igitur inter eos controuertitur, utrius hæc aut illa res sit, aut utrùm tali hoc illud ius competat; tenetur uterque rem seposito omni inordinato affectu examinare, adhibitis viris prudentibus & bonæ conscientia, qui credantur statum causæ bene intelligere, & de ea liberè & sine respectu personarum, pro veritate iudicaturi. Item quando utraque pars in sententijs discrepat, tenentur sibi mutuo suas rationes proponere, mutuasque super ijs responsiones audire ac perpendere: alioqui iustitia causæ bene examinari non potest. Quod si his factis clarè appareat utrius illa res sit, aut utri illud ius competat, hæc huic simpliciter adiudicanda sunt. Quod si res utrique parti appareat dubia, nec speretur veritatem posse certius inueniri, si alteruter rem illam aut ius bona fide inceperit possidere, tunc illi integrè adiudicanda sunt; ut patet ex dictis nu. 43. Quod si neuter illa inceperit bona fide possidere, tunc inter eos diuidenda sunt: aut si diuidi nequeat, vnus debet totam rem totum ius sibi accipere, & alteri in alijs rebus dare dimidium pretij, quo illa res aut ius æstimantur; idque prout vel sponte vel sorte inter eos conuenierit. Quod si alterutra pars in hoc casu nolit eiusmodi iudicio acquiescere; altera ei iuste bellum infert.

67 **E**t hæc tenus dicta per se clara sunt, & omnes Doctores in ijs conueniunt. hoc solum notandum est in eiusmodi iudicio ferendo, præsertim in ordine ad inferendum bellum, non esse procedendum ex scientia merè priuata; sed solum ex ijs, quæ iuridicè allata & probata sunt, ut ostendi supra n. 43. & 49.

68 **Lorca.** Lorca tamen 2.2. qu. 40. disp. 53. nu. 4. mouet hic aliquod dubium, quando utraque pars probabiliter probat rem controuersam esse suam, ac neutra eam possidet; quia tunc utraque pars videtur licitè sibi eam rem adiudicare sequendò probabilem sententiam, scilicet eam esse suam. Probat, quia in causis priuatis quando ius utriusque partis est verè probabile, iudex

potest eam adiudicare utri voluerit: ergo cum dicti principes in ea causa sint iudices, uterque eam poterit sibi adiudicare, ac etiam bello vindicare. Ipse autem negat consequentiam, docetque eam rem inter eos principes diuidendam esse, ac si ius utriusque esset dubium; quia ob grauia incommoda quæ ex bellis sequuntur, aliter in ijs est procedendum, quàm in causis priuatis.

Sed posita veritate antecedentis, hinc ut summum sequeretur, tales ex caritate teneri ad eiusmodi compositionem, aliàs loquendo de iustitia, non video cur illa consequentia non sit bona.

Respondeo igitur negando antecedens: nam, ut ostendi fuscò tomo 2. de Sacram. disp. 34. nu. 91. & seqq. multò verius est iudices in eo casu teneri eam rem inter discēptantes diuidere, quia utraque pars habet ad eam rem æquale ius, quod illi neutri possunt demere, aut alteri maius concedere, quàm habeat.

Addit Lorca supra, quando agitur de iniuria, quàm vna pars ab altera sibi illatam dicit, si utrimque probabile sit, tam hanc illi verè iniuriam intulisse, quàm non intulisse, sed iure fecisse quæ fecit, tunc arbitrorum iudicio compositionem esse faciendam, ita scilicet ut iniuria, quæ dicitur illata, ex parte reparetur. Sed verius credo hic nulla opus esse reparatione, quando is qui dicitur iniuriam intulisse, nullo modo inde factus est ditior, quia, ut dicitur regula 11. Iuris in 6. Cum sunt partium iura obscura, res est potius fauendum, quàm auctori: atqui in dicto casu iura partium sunt obscura, quia non liquet utrum reus verè iniuriam alteri intulerit: ergo ei fauendum est, ac ab omni alterius actione absoluentus est.

Quod si post eiusmodi examen varient utriusque partis iudicia, & uterque iudex suum ius esse omnino certum, idque inuincibiliter sibi persuadeat, communiter Doctores asserunt, utrumque posse pro se sententiam ferre, atque ita bellum erit ex utraque parte formaliter iustum; quamuis ex vna parte sit futurum iniustum materialiter. Quia utraque pars in hac causa est supremus iudex, nec tenetur eam alterius alicuius iudicio aut arbitrio deferre. Vide Molinam supra disp. 103. §. Quando inter. Viñam. 2.2. de iure belli n. 27. & Lorcam 2.2. sect. 3. disp. 53. n. 3. sub finem.

Bene tamen ibidem notat Molina Primò, hoc solum habere locum quando utraque pars ita sibi videtur certa de suo iure, ut simul certò putet alteram partem nullo probabili niti fundamento, adeò ut meritò credat eam mala fide procedere, atque ita formaliter sibi esse iniuriam; aut si bona fide procedat, id provenire ex ingenti stupiditate ac rerum omniumque iuris incertitia, quæ sibi nō autem alijs debet obesse. Sed hoc vltimum rarò inter gentes cultas potest habere locum.

Vnde infert, quando in dicto casu utraque pars credit alteram bona fide procedere, eamque non esse tam hebetem, ac rerum omnium ignaram, ut nihil eius iudicio tribuendum sit, utramque debere sibi persuadere posse contingere se non minùs in ea re posse decipi, quàm illam;

illam; atque ita eas teneri aut inter se componere ac si utriusque causa esset probabilis, aut arbitros neutri parti suspectos admittere.

72 Notat Secundò, quando ex eiusmodi Christianorum bellis timerentur graua aliqua extraordinaria mala, praesertim quae toti Christianismo immineret, ut si ea ratione multum crescerent haereses, aut vires hostium fidei augerentur, & fidelium minuerentur, atque ita hi fierent impotentes illis resistere; eos principes tunc obligandos ut inter se componerent, & potius iure suo ex parte cederent quam religionem Christianam eiusmodi periculis exponerent. Additque Pontificem eo casu posse eos ad id censuris compellere.

73 Quidam circumstantia bellum alias iustum reddunt illicitum.

Nota demum sapè posse contingere ut sit iusta causa inferendi bellum, & hoc tamen sit illicitum. Primò, quando aut nulla aut exigua est spes victoriae obtinendae; tunc enim princeps bellum indicens suis inferret iniuriam eos praesentissimis grauissimisque exponendo periculis, sine sufficiente necessitate, aut spe utilitatis.

Secundò, quando ex eiusmodi bello grauissima religioni Christianae imminerent pericula: iuxta dicta nu. 72. Quia tunc amor religionis & caritas debita bono communi, eiusmodi principem obligarent, ut ad vitandum grauius malum commune patienter ferret damnum aliquod proprium.

D V B I V M V.

Utrum liceat militare in bello de cuius iustitia dubitatur; aut nullo de hac examine praesumpto?

74 Quidam hinc sunt certa, quaedam dubia. Doctores enim communiter asserunt Primò, tam principem, quam eius consiliarios, quorum est de indicendo bello dicere sententiam, iniuste id indicere aut sine debito cause examine iuxta dicta dub. praecedenti, aut quoties de iustitia cause dubitant. quae ex ibidem dictis discerni debent. Quare si id fecerint tenentur reparare omnia damna inde secuta, non solum hostibus, sed etiam suis ciuibus; quia utriusque in eo fuerunt iniurijs. Secundò, subditum qui non debet de bello indicendo sententiam dicere, licet sine ullo cause examine in eo militare; quia hoc ad eum non spectat, sed potest suum iudicium subijcere iudicio sui principis & consiliatorum, quamdiu nulla occurrit ei ratio, cur merito dubitet an bellum sit iustum. Statim autem atque aliqua eiusmodi causa occurrerit, tenetur aut bello abstinere, aut de iustitia eius inquirere consulendo virosea in re peritos & bonae conscientiae, quorum auctoritatem sequi potest. vide Valentiam tom. 3. disp. 3. q. 16. puncto 2. Vasquez 1.2. disp. 66. c. 9. Gabrielem in 4. dist. 15. q. 4. concl. 4. Molinam de Iustitia tract. 2. disp. 113. Lorcam 1.2. sect. 3. disp. 53.

75 Quid subditis agendum.

Valentia. Vasquez. Gabriel. Molina. Lorca.

76 Causa iusta dubitandi de iustitia belli.

scientiae & parum curare qua ratione aliena occupet, suasque opes amplifiet, aut iniurias vlciscatur. Quia in hoc casu subditus non potest prudenter presumere suum principem non suscepturum bellum iniustum. Haec autem maxime habent locum quando eiusmodi bello iuantur haeretici alijque infideles contra Catholicos: debemus enim omnino praesumere iustitiam ab his stare, donec clare appareat contrarium.

Quòd si post eiusmodi examen causa deprehendatur iusta, clarum est tam subditum quam externum licet militare: si verò deprehendatur iniusta, patet neque hunc neque illum in eo bello militare posse.

Sin autem iustitia belli appareat dubia, nec possit certò cognosci an sit iusta causa nec ne, tunc ferè communiter docent subditum licet militare; subditos autem vocant etiam extraneos, qui iam antè inceperant sub eo principe stipendia mereri. Probat id Primò, auctoritate S. August. qui l. 22. contra Faustum c. 75. ait: Cum ergo vir iustus, si forte sub rege homine etiam sacrilego militet, rectè possit eo iubente bellare, cumque pacis ordinem seruans: tunc quod iubetur, vel non esse contra Dei praeceptum certum est, vel virum sit certum non est. Ita ut forte a se reum regem faciat iniquitas imperandi, innocentem autem militem ostendas ordo seruendi. Vbi aperte docet, subditum iubente rege licet bellare quoties constat causam belli esse iniquam: atqui quoties de eo dubitatur, hoc non constare ergo ille tunc licet bellare.

Probat Secundò, ratione quam etiam innuat ibidem S. August. quia scilicet subditus in dubio an res sit licita tenetur parere Superiorem, ne huic alijs faciat iniuriam ei non parendo, atque ita spoliando eum iure quod legitime possidet: quo possessor in dubio non est spoliandus.

Multi verò secuti Siluestrum v. Bellum, 1. q. 9. concl. 2. & 3. & Caietan. ibidem §. Secundò. loc. Siluester. Caietan. cūs putant dicendum de non subdito, aiunt: quod hunc numquam posse principi non suo offerre suam operam ad militandum, nisi prius causam belli examinauerit, ac de eius iustitia ei aliquo modo constet; atque adeò quando haec est dubia, docent ipsum non posse militare; quia hic non excusatur ratione obedientiae.

Vasquez verò 1.2. disp. 66. cap. 9. sub finem. Lorca 2.2. sect. 3. disp. 53. nu. 7. & alij non agnoscunt hinc discrimen inter subditum & non subditum, docentque Primò, neutrum posse militare quando omnibus spectatis dubitat de belli iustitia; quia in dubijs tutior pars est eligenda. Secundò, fieri posse ut uterque dubitet de iustitia belli, si eam solum spectet ex causis intrinsecis sibi notis; & simul tamen omnino sibi persuaadeat id esse iustum propter auctoritatem principis & consiliatorum eius, qui id tale esse decernunt; quorum auctoritatem tamquam virorum prudentium & bonae conscientiae militaturi sequi possunt, quoad ijs de contrario non constat. praesertim cum facile possint credere principem habere multas iustas belli causas, quas ipsi ignorant, quasque ipse aperire alijs nec vult nec tenetur: atque ita ob

huius auctoritatem poterunt dubium aliunde ortum deponere. unde inferunt, nec subditum nec externum teneri de iustitia belli inquirere, sed posse auctoritatem principis id indicentis sequi, quamdiu nulla ei occurrit iusta causa de illius iustitia dubitandi.

Sed puto hos Auctores conciliari posse, si bene explicentur.

Dico igitur Primò, hic nullam esse faciendam distinctionem inter subditum, & non subditum; sed inter subditos (quales sunt etiam ij, qui iam antè sub eo principe inceperunt facere stipendia) qui principis imperio ad bellum compelluntur; & alios siue subditos, siue non subditos, qui omnino liberè ac sponte dant nomina militiae, aut ad eam focos se offerunt; quia nulli ex his, quamdiu ad bellum non compelluntur, prae alijs possunt per necessitatem obediendi excusari. & hæc etiam videtur aperta mens Caietani & aliorum.

Dico Secundò, omnes dicti quamdiu credunt principem indicentem bellum, eiusque consiliarios esse viros probos, qui nullo modo contra suam conscientiam vellent bellum iniustum indicare, possunt sine villo examine sub illis militare, quamdiu ijs non occurrit vlla particularis ratio ob quam meritò de iustitia belli dubitent; qua occurrente tenentur eam examinare, aut per se diligenter omnes vtriusque partis rationes expendendo, si has scire possint, easque expendere valeant; aut alios, quos esse viros prudentes & probos credunt, de iustitia belli consulendo.

Dico Tertio, si post eiusmodi examen causa belli secundum rationes intrinsecas spectata maneat ijs dubia, ita ut nequeant iudicare an verè à parte rei sit potius iusta quam iniusta; quamdiu tamen omnino sibi persuadent principem eiusque consiliarios esse viros prudentes ac bonæ conscientiae, qui nullo modo vellent alijs facere iniuriam, & fortè habere secretas iustas belli causas, quas ipsi ignorant; possunt propter horum auctoritatem sibi persuadere bellum esse iustum, suum iudicium eis submitiendo: & quamdiu hoc sibi verè persuadent, omnes dicti licitè illi militiae nomen dant. Ita apertè Vasquez & Lorca suprà; nec credo alios hoc negaturos.

Dico Quarto, quando militaturis & causa belli dubia est & principis consiliariorumque auctoritas aliquo modo suspecta, ita ut hæc nequeat eos sufficienter mouere ut prudenter saltem omnino probabiliter sibi persuadeant bellum esse iustum; qui imperio principis ad id non compelluntur, illicitè in eo militant. Ita omnes Doctores suprà citati, & puto esse communem. Probatur, quia, cum tales absolute dubitent an illud bellum hic & nunc sit iniustum, nec habeant ullam probabilem rationem qua moueantur ut credant id sibi hic & nunc licere; non possunt hoc prudenter iudicare: nihil autem licitè facio, quod non possum prudenter iudicare mihi omnibus spectatis hic & nunc licere.

Dico Quintò, quando aliqui imperio sui principis ad bellum compelluntur, quantum-

vis nec rationibus ob quas credunt bellum suscipi, nec auctoritate sui principis aut consiliariorum (de quibus dubitant an sint tam bonæ conscientiae, ut nolent vllum bellum suscipere, nisi quod prudenter crederent esse iustum) possint sibi absolute persuadere illud bellum esse iustum, atque ita omnibus spectatis dubitent an verè à parte rei iustum sit; nihilominus probabile est eos prudenter sibi posse persuadere sibi hic & nunc licere ita militare, atque ita hoc licitè facere, quamdiu ijs saltem probabiliter non constet bellum esse iniustum, siue principem suum id mala fide gerere. Hæc videtur aperta sententia eorum, quos citauimus 78. & Victoriam relect. de iure belli n. 25. & 26. Gabrielis in 4. dist. 15. q. 4. concl. 4. Molina de iustitia tract. 2. disp. 13. eandem etiam asserit Lorca suprà nu. 9. nec credo Vasquez suprà dissentire, qui solum docet, subditum illicitè parere Superiori quando omnibus spectatis dubitat an sibi liceat parere.

Probatur Primò, quia est plurimum grauium morum Auctorem. Secundò, quia cum Superior sit in possessione præcipiendi, non debet ea privari nisi constet eum malè imperare, præsertim quando subditus nequit non parere, nisi ostendendo publicè se nolle parere, & ita accusando suum principem quali iniusta imperet. Tertio, quia, ut definitur cap. 2. de secundis nuptijs, coniux dubitans de validitate sui matrimonij, quantumvis mala fide contraxerit, ideoque nequeat petere debitum; tenetur tamen id reddere ne marito iniuriam faciat, cum tamen dubitet vtrum hæc externa actio sit fornicatio, aut etiam adulterium, ut si dubitet an prior maritus sit mortuus: ergo similiter subditus tenetur obedire Superiori præcipienti bellum, etsi dubitet an hoc à parte rei sit iustum. Quarto, quia hæc videtur aperta sententia D. Augustini citati n. 77. ut patet ex ibidem dictis.

Contrarium tamen omnino dicendum est, quando subditus saltem probabiliter credit, siue suspicatur, bellum esse à parte rei iniustum; quia tunc eius iniustitia non est ei dubia. Merito autem hoc semper præsumit, quoties agitur de iuvandis in bello hæreticis contra Catholicos, aut subditis rebellantibus suis Superioribus, qui sua possessione siue iurisdictione in subditos iniuste spoliantur, quamdiu non constet ipsos eam iniuste possidere.

D V B I V M VI.

Quibus liceat in bello iusto pugnare, eius interesse?

Circa hanc difficultatem constat Primò, omnibus licere in bello iusto consentiente eius imperatore pugnare, quibus id speciali iure non est interdictum. Secundò, omnibus clericis saltem in sacris constitutis iure Ecclesiastico prohiberi esse in bello propria manu pugnare, aut milites ducere ac pugnam instruere, aut tormenta in hostes dirigere, ijsque qui ea dirigunt præesse Pat. et ex c. 4. & 6. 23. q. 8. & cap. Sententiam. 9. ne clerici vel monachi. ubi sub graui-
bus

bus pœnis dicta prohibentur. quare omnes cōsentunt in sacris constitutos dicta sine necessitate facientes peccare mortaliter. Ratio huius prohibitionis est, quia, cum clericis exemplo Christi debeant maxime esse mites, valde dedecet ipsos esse ministros effusionis sanguinis.

Anconstitu-
ti in mino-
ribus illicitē
pugnent.
Molina.

Sed est difficultas, utrum dicta sint prohibita clericis constitutis in minoribus Ordinibus. P. Molina tract. 2. de Iustitia disp. 108. sub finē docet Primò, verendum esse ne eiusmodi clerici, si actū habeant beneficium Ecclesiasticum dicta faciendo mortaliter peccent, quia reddūt se ad officium, ad quod obligantur, inidoneos. Vbi non dicit absolute eos peccare mortaliter, sed solum insinuat id esse probabile. Secundò, clericos non habentes beneficium gaudentes tamen privilegio clericali, ut si gestent clericalem habitum, & aut ministerio Ecclesiastico deputati sint, aut in ordine ad illud de Episcopi licentia studeant, docet dicta facientes peccare venialiter; quia faciunt aliquid suum statum dedecens. idemque insinuat de Religiosis non constitutis in sacris; quamvis putet hos gravius peccare quam illos, venialiter tamen. Tertiò, docet, alios clericos seculares in minoribus cōstitutos non peccare dicta faciendo, quia hi habentur ex hac parte quasi laici.

87
Lorca.

Lorca verò 2. 2. sect. 3. disp. 51. nu. 12. putat his omnibus vi canonum non prohiberi pugnam; atque adeò eos pugnando in bello iusto non peccare, nisi forte per accidens quatenus se exponunt periculo incurrendi irregularitatem, atque ita reddendi se inhabiles ad suum officium.

Sed credo sententiam Molinæ esse veriorē, quia tales valde dedecet pugnare, præsertim si sint beneficiati aut Religiosi deputati ad sacros Ordines. quare etsi canones primariò & per se pugnam solum prohibeant sacris Ordinibus insignitis; tamen videtur eorum esse mens etiam dictos, etsi non tam strictè, ad idem obligare.

88 Tertiò, constat clericos existentes in sacris licitè interesse pugnis ut milites iuvent in spiritualibus, eos exhortando ad pietatem, & eorum præsertim morientium audiendo confessiones, qui alijs gravissimis damnationis periculis exponerentur. Imò licitè eos hortantur ut fortiter contra iniquos hostes, præsertim infideles, pugnent, modò non hortentur ut aliquem in particulari occidant. Ut patet ex c. 7. 8. 9. & 10. 23. q. 8. ex quibus id Gratianus ibidem & Doctores communiter bene colligunt; & ipsa praxis docet. Nec his obstat cap. *Quod in dubijs*. 5. de pœnis. Vbi dicuntur graviter peccare clerici qui alios ad pugnandum incitant; quia hoc intelligendum est de ijs qui incitant alios ut occidant aliquos in particulari, aut incitant eos ad iniustam pugnam. ut Glossa id explicat.

Qua ratione
sacerdos li-
citè milites
hortetur ad
pugnam.

e. Quod in
dubijs.

Glossa.

89

Est tamen hic aliqua difficultas, utrum clerici ut dicta intentione bello interint indigeant consensu Superiorum suorum; & præcipua difficultas est de clericis secularibus, utrum debeant habere facultatem à suis Episcopis, & hi à Summo Pontifice: nam satis patet, Religiosos subditos non posse conferre se ad exercitum sine

venia, saltem tacita, sui Superioris, quia in omnibus ab huius voluntate pendent. Plurimi autem Doctores affirmant olim fuisse clericis speciatim prohibitum dicta ratione conferre se ad bellum, siue ad exercitum, sine venia sui Superioris, ut patet apud Molinam sup. disp. 108. & Lorcam disp. 51. n. 18. & apertè insinuat S. Thomas 2. 2. q. 40. art. 2. ad 2. Probant id ex c. *Reprehensibile*. & c. *Quo ausu*. 23. q. 8. Vbi in priore dicitur valde reprehensibile esse quòd Episcopi Galliarum vocati à Pontifice non venerint ad Concilium, eò quòd cum alijs fidelibus regis debuerint vigilare contra maritimos piratas: & ratio redditur: *Cum militum Christi sit, Christo servire, militum verò seculi, seculo*. In secundo dicitur nullum Episcopum in consilio Rom. Pontifice debere ad comitatum proficisci. Addunt tamē Molina & Lorca suprà, hos canones videri iam contrario usu esse abrogatos.

Molina.
Lorca.
D. Thom.
e. Repre-
hensibile.
e. Quo au-
su.

Molina.
Lorca.

90

Quæ probabilia sunt ob Doctorum auctoritatem; dicta tamen iura ea nullo modo probant. Nam in priore solum reprehenduntur Episcopi in castris more aliorum militantes propria manu pugnando, ideoque sua officia deserentes, prout tunc temporis erat moris, ut insinuat S. Thomas suprà. & apertè patet ex textu illius capituli, & ratione, ob quam dicuntur reprehensibiles; in qua significatur eos instar aliorum servasse siue militasse seculo, ideoque desisse venire ad Concilium. Qui autem inuigilant præcisè salutis spirituali militum, iuxta dicta n. 88. non militant seculo, sed Christo, cui conantur lucrari militum animas.

D. Thomas.

saluti mili-
tum servi-
res: n. se-
culo, sed
Christo mi-
litant.

In secundo verò non dicitur Episcopus sine consensu Pontificis non posse ire ad exercitum, sed comitatum, siue ad aulam Imperatoris eius: ut qui loco Imperatoris provincias regit, patet ex dicto capitulo: nam iste Episcopus reprehendebatur eò quòd ierat Ravennas, ubi tunc Exarchi habitabant, qui loco Imperatoris regabant Italiam. Et clarius ex canone 11. Concilii Antiocheni, & 8. Sardicenis; ubi etiam redditur huius prohibitionis causa; non quia dedecet Episcopos aliòve clericos interesse pugnis; sed ut reprimeretur multorum ambitio gratiam principum querentium, ideoque eorum aulas frequentantium, ut ea ratione ad maiores honores ac digniores cathedras possent prouehi.

Concil. An-
tiochenum.
Concil. Sar-
dicens.

Quartò, constat urgente gravi necessitate clericos qui licitè bello iusto interfunt, etiam licitè propria manu pugnare: ut si alijs ab invadente hoste essent occidendi, aut ciuitas, castrum, aut navis in qua sunt, essent expugnanda, aut victoria magni momenti certè amittenda: tunc enim ius naturæ dat illis facultatem & se & communitatem defendendi; imò quando agitur de auerendo tam ingenti communi dāno, ad hoc obligat: cui ius humanum nec intendit nec potest derogare. Ita Auctores suprà citati. Quidam tamen putant ita pugnantes, nisi hoc sit necessarium ad vitæ propriæ defensionem, incurrere irregularitatem si aliquos occidant. Sed melius contrarium docent Molina & Lorca suprà, & satis probavi tomo 2. de Sacram. disput. 18. numer. 88. 89. & 97. ubi ostendit ob alterius occisionem numquam à clerico

91
In gravi ne-
cessitate cle-
rici licitè
pugnare.

Molina.
Lorca.
Clericus in
sacris consti-
tutus licitè
pugnans non
fit irregula-
ris occidendo.
ricio

rico incurri irregularitatem nisi illa sit ei culpabilis.

92
Clerici qui
sunt super
mi principes
licite bellum
indicunt.

Denum Notandum clericos, qui ratione sui beneficii aut alia ex causa sunt simul etiam principes seculares in sua ditione supremi, ita ut sua auctoritate possint bella indicare, iusta existente causa id licite facere, atque adeo per suos duces ea gerere sine periculo irregularitatis; modò ipsi per se exercitum non ducant, aut propria manu aliquem occidant aut mutilent, aliumque ad hoc in particulari adhortentur. Est communis; & aperte colligitur ex c. *Episcopus*. ne clericus vel monachus, in 6. ubi Pontifex docet, Episcopum aliumque clericum obtinentem dominium temporale licite & sine periculo irregularitatis constituere ministros iustitiae, ipsique praecipere ut in malefactores inquirent ac lege agant, et inde mors malefactorum sequatur; idque etiam in casu quo agitur de inquirendo auctore particularis criminis; unde Auctores merito inferunt eisdem eodem modo per alios posse gerere bellum. vide Molinam sup. disp. 100. in fine, & disp. 108. §. *Clerici licet*.

c. *Episcopus*.

Molinus.

D V B I V M VII.

Quis modus servandus sit in gerendo bello?

93

NOta ad bellum varias personas concurrere, scilicet principem bellum indicentem, duces ac milites, auxiliares copias, amicos, in quorum terris milites hospitantur, & à quibus necessaria percipiunt, ac demum hostes, & ij omnes qui inter hostes commorantur. Quaritur igitur hic, qua ratione princeps & milites inter se, & cum dictis omnibus debeant aut possint in gerendo bello procedere,

Ex quo patet valde varia hic quaeri, scilicet. Primò, quæ sit obligatio principis erga suos duces ac reliquos milites? Secundò, quæ horum erga suum principem? Tertiò, quæ militum erga amicos apud quos hospitantur, & qua ratione peccent hos nimium grauando: & quæ hi rursus teneantur prestare militibus? Quartò, an princeps fidelis licite utatur auxilio infidelium; aut illos vicissim in suis bellis iuvet? Quintò, quæ inter configendum ac in belli progressu liceat facere contra hostes? Sextò, an liceat uti insidijs? Septimò, utrum innocentes versantes inter hostes possint occidi, in servitutem redigi aut suis bonis spoliari? Octavò, cui cedant bona à militibus capta in bello? Nondò, utrum bona quæ hostes ab alijs iniuste acceperunt, licite capiantur ac retineantur ab ijs qui iuste contra eos bella gerunt? Decimò, utrum civitas hostilis licite tota tradatur depredanda militibus? Undecimò, utrum licitum sit diebus festis pugnare? Duodecimò, quæ licita sint obrenta victoria?

Gabriel.
Victoria.
Covarr.
Silvester.
Molina.
Caietan.
Bañez.
Turrian.
Lorca.
Malderus.

De his fusè scribunt Gabriel in 4. d. 15. qu. 4. Victoria relect. de iure belli n. 15. & nu. 34. Covarr. regula Peccatum, p. 2. §. 11. Silvester v. Bellum 1. q. 8. & seqq. Caiet. ibid. §. Tertiò. Molina de lustrina tract. 2. à disp. 116. vsque 122. Bañez 2. 2. qu. 40. art. 1. dub. 10. & seqq. Turrian. ibid. disp. 90. dub. 3. & 4. Lorca ibid. disp. 54. Malderus dub. 6.

Valentia disp. 3. q. 16. puncto 3. & alij, qui hæc communiter fusè & multis dubijs tractant. Sed ut brevitati consulam, & quia multa ex his non habent difficultatem; omnia vno dubio complectar, ita ut ea in quibus communiter consentiunt, paucis perstringam; ea verò in quibus plures dissentiunt, aliquanto fusius explicem.

CONCLUSIO I. Princeps ex iustitia tenetur militi promissa stipendia persolvere, idque statutis temporibus quantum fieri potest. Est communis, & patet, quia qui alterius operam conduxit, tenetur ex iustitia promissam mercedem ei persolvere; quòd si non faciat, peccat gravissimo peccato, quod Iacobi 3. v. 4. dicitur in Iacobi. celum clamare: atqui princeps statuto stipendio tamquam mercede conduxit operam militis; & quidem in re difficili, laboriosa, & valde periculosa: ergo ex iustitia tenetur hoc ei persolvere. Quòd autem hoc teneatur solvere statuto tempore, probatur Primò, quia quisvis tenetur stare iustis pactis, præferim onerosis: ac qui princeps hoc ita est pactus: ergo, &c. Secundò, quia alias communiter impossibile est militi sine gravi miseria, aut sine furis ac iniustis rapinis se sustentare; quæ si necessitate compulsus comitatur, principi stipendium sua culpa non solvendi imputantur. Tertiò, quia Dominus Deuter. 24. iubet mercenario indigenti reddi mercedem diurnam eodem die, Ne, inquit, clamet contra te ad Dominum. & reputetur tibi in peccatum.

Dixi, quantum fieri potest: quia nemo tenetur ad impossibile.

Ex quo sequitur, principem qui sua culpa statuto tempore non solvit militi stipendium teneri refarcire omnia damna quæ inde fuerint secuta. Primò, ipsi militi si oppressus inedia sua vilipendio debuerit vendere; aut si gravem morbum ideo incurrerit, & multa coactus fuerit expendere in medicos contrahendo debita, aut membrum aliquod amiserit, aliaue ratione inutilis ad aliquid lucrandum factus fuerit. Secundò, alijs suis subditis aut etiam extraneis non hostibus, quos milites coacti inopia spoliaverunt; quia ipse huic damno causam dedit, militi emad id inferendum per subtractionem stipendij compellendo, præferim cum ipse ex officio teneatur quantum potest talia impedire. Tertiò, ipsi reip. si milites ob defectum solutionis rebellaverint, aut suo officio fungi non potuerint, atque ea ratione aut victoria fuerit amissa, aut bellum diutius cum maioribus reipubl. impensis aut incommodo protrahatur: aut si clades aliaue incommoda accepta fuerint. Quia princeps tunc horum omnium sua culpa est causa; non secus ac œconomus qui statam mercedem sua culpa non solvit conductis operis, ideoque hæc definunt terras domini colere, & consequenter hic earum fructu privantur.

Eadem est ratio ministrorum principis, quibus incumbit procurare ut militi tempestive solvantur stipendia, aliaue ad bellum gerendum necessaria comparantur. Qui si officio suo culpabiliter defuerint, aut pecunias ad illa destinatas aliò converterint, tenentur dictis refarcire omnia damna inde secuta; quia hæc ipsi

96
Ad quid tenentur officiales per quos fiat quo militi solvantur stipendia.

tanquam eorum causis imputantur. Quæ diligenter notanda sunt confessorijs, qui eiusmodi conscientias tractant.

97 **CONCLUSIO II.** Milites tenentur suis stipendijs esse contenti, bona fide ac debita diligentia munus suum obire, etiam cum vitæ periculo: nec possunt ob metum mortis quantumvis certo imminenti, suam stationem, aut pugnam, aut loca sibi demãdata deserere aut hosti tradere, quam diu est spes eos posse hosti resistere, illaue conservare. Patet, quia ad hæc ira seruanda mercede conducuntur, & sacramento se obligant. Quare etiam si quid in eiusmodi rebus peccarint, iure apud omnes gentes recepto morte plectuntur, idq; merito ob grauissimam pericula ac damna, quæ ex eiusmodi defectibus reip. eueniunt, cum vnus militis culpa integer quandoque exercitus profligari possit. Vnde l. 3. & ad legem Iuliam maiestatis, eiusmodi desertores dicuntur rei læsæ maiestatis.

98 **CONCLUSIO III.** Erga amicos, apud quos diuersantur, tenentur strictè seruare illud S. Baptiste Lucæ 3. *Neminem conculcatis, neque calumniam faciatis; & contenti estote stipendijs vestris.* Contra quæ grauius & cum onere restituendi peccant milites. Primò, qui aliquid rusticis alijus apud quos hospitantur, aut per quos transeunt furripunt, aut ab iniuris extorquent, præter ea, quæ ex constitutione principis debent ijs subministrari, quæ seruitia vocare solent; vt sunt lumen, ignis, lectus, paleæ, &c. Nec excusantur, si rustici petentibus, aut quandoque etiam vitro ijs offerant pecuniam aut similia, quia donationes illæ communiter non sunt spontaneæ, sed coactæ, metu maioris malis; atque ita peccant accipientes, nisi constet eas omnino liberè fieri.

Secundò, quando astu aut fauore ab ijs, qui ipsis hospitia debent præscribere, obtinent plures schedulas, quibus ijs diuersæ domus pro hospitio assignantur, & deinde ab aliquibus pecunias accipiunt, vt apud eos non hospitetur: quæ ratione multi iniuste grauantur.

99 Ex priore dicto excipe casum quo milites ob defectum solutionis, sunt in extrema aut graui necessitate, ita vt se sustentare nequeant, nisi à suis hospitibus sibi necessaria extorqueant: tunc enim iuxta dicta disput. 27. dub. 10. id licitè faciunt. Quæ hic maxime locum habent, cum alijs milites necessariò deberent aut perire aut castra deserere, quod fieret cum maximo totius communitatis, atque adeo eorum à quibus dicta accipiunt damno. Cum igitur eorū vita ac opera sint his necessaria, merito coguntur eos sustentare. Duo tamen hic obseruanda sunt. Primum, vt milites nihil ab alijs extorqueant, quod ijs non sit necessarium ad suam sustentationem. Secundum, vt princeps aut reliqua pars reipub. compenset ea grauamina illis hospitibus, quatenus ipsi præ reliquis fuerunt grauati: nam cum militum sustentatio cedat in bonum totius patriæ, communibus sumptibus fieri debet; nec vna pars præ alia debet grauari, præsertim ita notabiliter. Ita cum Caietano & Driedone Molina disp. 116. sub finem.

Similiter miligum duces alijque regij mini-

stri, quibus incumbit castra metari, aut militibus stipendia persolvere, peccant cum onere restituendi, Primò, quando iter cum militibus faciendò tenent vicina loca suspensa, quam sint transiuri; & sic ab aliquot oppidis vel pagis pecunias accipiunt, ne per eorum fines trãseant, aut apud eos hospitentur: hoc enim modo patria valdè ac omnino iniuste grauat. Secundò, quando simulat se habere plures milites quam reuera habeat, & inter lustrandū aliquot fictos veris immiscet, vt ea ratione pluriū stipendia accipiant ac sibi referunt. Est autè hoc iniquissimum, non solum quia ea ratione furatur pecunias sui principis, sed etiam quia ea ratione remp. grauissimis periculis exponunt, ac grauissimi damni sæpè sunt causa; dum princeps eorū fraude deceptus, ac putans se habere plures milites quam verè habet, desinit ijs alios milites submittere, qui tamen ijs necessarij sunt vt possint hosti resistere aut victoriam obtinere, aut tutari loca quibus præsidio sunt: atque ita sunt causa cur aut exercitus cadatur, aut dicta loca in hostium potestatem veniant. Quæ ipsi postea tenentur omnia refarcire. Quæ diligenter notanda ijs, qui talium confessiones audiunt.

101 **CONCLUSIO IV.** Princeps fidelis pugnans contra infideles licitè vitur auxilio infidelium, eoque iusta bella contra alios infideles gerentes licitè iuuat. Per se patet, quia nulla est hic ratio cur id non liceat. Sic olim Machabei inierunt cum Romanis societatem, vt se mutuo in bellis iuuarent, & sæpè aliquos reges infideles contra alios pugnantes iuuerunt.

102 **CONCLUSIO V.** Quando aliquis princeps fidelis contra alium populum fidelem bellum gerit, etsi per se non sit illicitum vocare infideles milites in suum auxilium, per accidens tamen hoc sæpè est illicitū, ac Christiano nomini ignominiosum ac valdè noxium: præsertim quando illi, qui in auxilium vocantur, sunt Christianorum hostes, quales sunt Turcæ. Quia hæc ratione datur ijs occasio templi ac monasteria diripiendi, sacra profanandi, virgines Deo dicatas violandi, & in Christianos barbaricam crudelitatem exercendi, aliaque scelera patranda. Quibus & eorum in Christianos vires ac audacia crescant, & horum vires ac nomen minuuntur, & auctoritas ac religio in despectum veniunt. Quæ mala maiora sunt quouis bono, quod eiusmodi bello possit obtineri.

Multo autem iniquius, ac Christiano principi omnino indignum est infideles (quales etiam sunt hæretici) oppugnantes Catholicos adiuuare, etiam in casu, quo illi iustum bellum putantur fouere; quod tamen, nisi res omnino clara sit, rarò est præsumendum.

Prob. quia hæc ratione res Christiana, atque ipsa religio paulatim opprimuntur, ac vires infidelium atque ipsa infidelitas mirum in modū augentur; dum integræ Christianorum regiones infidelibus subiiciuntur, omniaque, quæ in ijs sunt, loca sacra aut euertuntur, aut profanantur, & sacrilegis ritibus destinantur; dum omne exercitium Christianæ religionis ibidem impeditur, ac Christiani aut à fide deficere, aut libertatem omniaque bona amittere coguntur,

Peccata officij militum.

101

102

Turcæ viri licitè in auxilium contra fideles vocantur.

103

Iniquè Christianus iuuat infideles contra fideles.

Quid militi prelo inopia liceat.

Caietan. Driedo. Molina.

100

ac eorum liberi in infidelitate educantur; aliāq; similia sunt: prout videmus fieri in locis quæ Turcæ, aut hæretici occupant. Quæ quā impie fiant ope ac auxilio Christiani principis, quis Christianus non videat: Necesse iusta excusatio si quis iudicet id expedire ad suum statum augendum aut conservandum, eod quod ea ratione minuat amuli sui potentiam; nisi prius probet suum statum sibi debere pluris esse Religione Christiana, ac salute tot millium animarum, atque adeo Christi sanguine, quo illæ emptæ sunt.

104 Huius occasione Doctores hinc disputant, verum Christiani captivi licet in turribus Turcarum Christianos oppugnantium remigant. Sed quid dicendum sit, satis patet ex dictis sup. disp. 18. dub. 13. n. 219. Hoc solum hic Notandum, nullo modo ijs licere deprædari aut incendere res Christianorum, quia hoc per se malum ac iniustum est, ut bene notat Lorca sup. disp. 51.

Lorca.

105 CONCLVS. VI. Si hostes ante inchoatum bellum perant pacem, ac sufficientem satisfactionem offerant pro damnis ac iniurijs eorumque illatis, & sint parati cauere de iniurijs in posterum non inferendis; illicite illis inferitur bellum; quia iam nulla restat necessitas, aut iusta causa id inferendi. In hanc conclusionem omnes consentiunt.

106 Quidam tamen contrarium asserunt, quādo hostes dicta offerunt postquam bellum iam aliquo conflictu inchoatum est, putantque eum qui iustā causam fouet, tunc non teneri desistere à bello, nisi hostis se ipsi totum permittat eius iudicio pro præteritis iniurijs puniendū. Quia ille tunc respectu hostis obinet personam iudicis & hic personam rei, ideoque non est amplius in statu satisfaciendi; sed tenetur se illius tamquam sui iudicis arbitrio permittere. Ita Caiet. in Summa v. Bellum, §. Tertio. & quidam alij.

Caiet.

107 Molina. Lorca.

Sufficiens satisfactio etiam bello iam inchoato oblata acceptanda est.

Sed melius Molina sup. disp. 103. sub finem. & Lorca disp. 53. nu. 11. docent, hic nullam esse faciendam distinctionem, an bellum sit inchoatum necne: quādo cumq; enim, antequam sit omnino debellatum, hostis offert sufficientem satisfactionem pro omnibus iniurijs ac damnis usque ad illud tempus datis, & debitam cautionem de pace in posterum seruanda, tenetur alter hæc acceptare & bello desistere; quia deest omnis necessitas & iusta causa illud continuandi, nec hic potest quidquā ulterius ab illo exigere. Vide dicta sup. n. 29, 35. & 38. ubi etiam n. 34. & 36. ostendi principem fouentem iustum bellum nullo modo esse iudicem alterius partis, antequam eam omnino deuictā sibi iusto bello plane subiecerit, & consequenter antequā sit omnino debellatum. Quo casu hostis iam omnino debellatus, ac in potestatem victoris reductus, fit huic iure belli subditus, atque ita tamquam talis tractari potest.

108

CONCL. VII. Quādiu hostis recusat exhibere debitā satisfactionem iuxta iam dicta, qui iustā causam fouet, potest facere ea omnia quæ ad victoriā obtinendā illumq; debellandum iudicantur necessaria, nisi aliā iuri naturali aut diuino repugnent, ut sunt peccata quæ intrinsecè mala sunt, aut ea quibus grauissimè religioni Christianæ nocetur: iuxta dicta nu. 102. & 103.

Hinc potest hostes occidere, eorum bona diripere, regiones vastare, loca munita occupare aut euertere, aliāq; sibi opportunam eorum terris extruere, prout prudenter iudicabit ad suū finem necessarium aut valde expediens: ita tamē ut quātum fieri potest sit semper memor Christianæ modestiæ ac clementiæ, eiusque rationem habeat. Est communis, & per se patet, quia aliā finis belli obtineri non posset.

Hinc fouentes iustā causam licet in bello videntur infidij, quia hoc nec per se malum est, & sæpe ad obtinendā victoriā aut necessarium aut valde utile est. Vnde etiā loquē c. 8. contra vrbem Hai ijs vsus legitur. Non licet tamen vimendiācijs violando pacta cum hoste inita: hoc enim apertè malum est & principe indignum.

CONCLVS. VIII. Innocentes cogniti tales nūquam licetè directè & per se occiduntur; quia hoc absolutè malū est, ac omni casu sine speciali Dei commissione illicitum: indirectè tamen & per accidens sæpe licetè occiduntur. Sic fouentes iustam causam licetè explodunt tormenta hostiles cuneos aut munitiones, ignem in aedes iniiciunt, tures ac mania tormentis aut supposito sulphureo puluere euertunt, etsi credat, aut etiam certò hac ratione aliquos innocentes occidendos; quia hoc fit præter eorum intentionem, & ut illos seruati non tenentur permittere victoriā sibi elabi. Est communis eorum, quos suprà citauimus.

Innocentes autè hic certò sunt pueri omnes, qui per artem arma ferre nequeunt, aut alia ratione nocere ijs qui iustam causam fouent: tales etiā, nisi de contrario constet, præsumuntur feruina, Ecclesiastici, rustici, externi casu inter hostes versantes, quādiu non deprehenduntur armis aut alia ratione illos iuuare. Hinc quod Iosue 6. & 1. Regum 15. Israëlita licetè occiderint omnes incolas vrbis Iericho, & Amalecitas etiā infantes, factum est ex speciali Dei commissione, qui in omnes homines habet vitæ & necis potestatem. Quod si dicti deprehendatur armis aut alia ratione hostem iuuare, eosque qui iustā causam fouent oppugnare, censentur nocentes etiam si credatur hoc facere inculpabiliter ob inuincibilem ignorantia; quia ipsi alios de facto verè oppugnat, ijsque nocent, quare occidi possunt quādiu pergunt ita nocere; sicut pro vitæ defensione potest occidi stultus ab eo quem inuadit. non tamen postquam obtenta iam victoriā nocere desinunt: quia tunc nulla est necessitas eos occidendi.

Et in hac conclusione Doctores suprà citati aliq; communitè consentiunt. Est tamen aliqua difficultas, verum innocentes licetè spoliarentur suis bonis, aut etiā in seruitutem redigantur. Quidam enim docent hos non posse aliter spoliari suis bonis ac libertate, quā vitæ, scilicet indirectè & per accidens, quatenus aut creduntur nocentes, aut eorum bona nequeat à bonis nocetium distingui, aut hi nequeunt oppugnari nisi illorum bona, domus, agri destruantur.

Probant, quia aliā hi punirentur sine villa culpa, quod illicitum est. Ita Lorca sup. disp. 52. n. 16. in fine & disp. 54. n. 11. 20. ac 23. Molinatus sup. disp. 120. & 121. ac Valentia disp. 3. q. 16. puncto

puncto §. 4. *Quarto infero.* & seqq. & pluri alij, docent, tales licet etiam directe spoliari suis bonis ac libertate. Et hoc credo probabilius quando aliter nequit sufficiens satisfactio obtineri pro iniurijs & damnis acceptis, quia scilicet bona nocentium, aut ad hoc non sufficiunt, aut capi nequeunt.

113 Pro quo Nota, omnes ciues alicuius reip. simul constituere vñ corpus, atq; ita censeri aliquid vñum; adeo vt quod resp. qua talis facit, censentur omnes & singuli peccasse ac esse punibiles in ijs bonis, quæ censentur bona reip. eiusq; dominio ac dispositioni subiant. Qualia sunt omnia bona fortunæ non solum cõmunia, sed etiã priuata singulorum ciuium. Nam exigente valde notabili bono publico potest ea etiã his iniurijs, & sine eorũ culpa auferre, idque etiã sine vlla cõpensatione quando hæc fieri nequit: vt patet in tributis ac alijs exactionibus, quæ ob publicam necessitatem imponuntur sæpè adeo graues, vt priuati notabilem partem bonorum teneantur in vñum publicum cõferre.

114 Ex his sequitur Primò, quando aliqua resp. peccauit ac punitione merita est, eam totã omnino posse puniri, adeo vt etiam iij qui in ea sunt innocentes, puniantur in ijs bonis quæ censentur bona reip. iuxta dicta. Quod patet ex vñ receptissimo & cõmuni omnium cõsensu approbato, quando princeps alicuius p. ouincie ob rebellionem aliudde cõmune peccatũ, nouum aliquod vectigal imponit; quod secundum omnes iuste in pœnã illius peccati, & ab ipso imponitur, & ab omnibus illius ciuibz salte secularibus etiam innocentibus exigitur; atque ita hi ob commune delictum cuius non sunt priuati participes, in dictis bonis puniuntur.

115 Sequitur Secundò, & quidem multò clariùs, quando vna resp. per contractum, aut sua culpa contraxit debitum ingentẽ summam alteri reip. persoluendi; omnes eius ciues etiam innocẽtes, quatenus sunt illius quedam pars, contrahere aliquam obligationem vt contribuant ad eã solutionem, quatenus hoc necessarium est vt illa fieri possit. Cũ enim omnium ciuium bona sint etiam bona ipsius reip. ipsiusq; dispositioni in casu necessitatis subiecta, iuxta dicta n. 113, potest quis eius ciuis cõpelli vt ex suis bonis cõtribuat, vt ipsa dicta sua obligationi satisfaciatur, quando hoc aliter nequit fieri. Sicut si resp. aliquorum culpa incidisset in aliquam aliam necessitatem, qua se aliter expedire non posset, possent omnes eius ciues etiam innocẽtes cogi vt illam suis opibus iuuarent, vt ita posset se ea necessitate liberare.

116 Sequitur Tertio, sententiam Molinæ esse veram, scilicet in bello iusto etiam innocẽtes posse spoliari bonis fortunæ, quãdo hoc est necessarium vt possit integra satisfactio obtineri; quia cũ sint pars reip. tenentur contribuere ad satisfaciendum pro debito ab ea contracto, quando hoc aliter solui nequit; & consequenter princeps, cui debetur satisfactio, potest eos ad hoc compellere, ipsos suis bonis spoliando. quæ magis confirmabuntur infra dub. 8.

Ex quibus patet responsio ad rationem Lor-

Coninck de act. supernar.

ce allatam n. 112. Quia et si innocẽtes numquam ob aliorum culpã possent puniri, possent tamen compelli vt satisfacerent pro debito, quod tamquam pars illius reip. contraxerunt, prout in dicto casu fit.

Adde, eos, qui secundum se innocẽtes sunt, posse reputari nocẽtes quatenus sunt pars reip. atque ita vt tales in bonis reip. dominio aliqua ratione subiectis puniri iuxta dicta n. 114.

117 Patendum tamen omnino esse eos, qui culpabiles sunt, in omnibus dictis casibus teneri innocentibus restituere omnia damna, quæ hi ratione illius culpæ incurrunt; quia illi sunt horum omnium iniusta causa. Imò credo eos, qui iustũ bellum gerunt, non posse scientes vñ damnum inferre innocentibus, quando aliter possunt omnino integram satisfactioẽ obtinere; quia cũ tunc nulla sit necessitas cui hi aliorum culpa grauentur, æquitas nõ patitur hoc fieri. Quæ aperte satis docet Bonifacius VIII. regula iuris 23. in 6. vbi ait: *Sine culpa, nisi sub sit causa, non est aliquis puniendus.* vbi puniri accipitur generatim prout quoduis grauamen significat, quod ex aliquotum culpa ortum habet; quia propriè loquendũ fieri nequit vt innocens puniatur. Quæ regula aperte insinuat iam supra dicta, scilicet exigente id iusta causa posse vñum ob culpam alterius, & maxime totius reip. cuius ipse est pars, grauari, atque ita aliquo modo puniri.

118 Patendum Secundò, ab hac sententia omnino excipiendos Ecclesiasticos, quos, si innocẽtes sint, ob aliorum culpã grauari videretur esse contra honorẽ religioni, Ecclesiæ, ipsique Deo, cui singulariter sunt dicati, debitum. Præsertim cũ ipsi sint quedam pars reip. omnino distincta à parte ciuili, ne cuius dispositioni subiecta, cũ sint exempti à iurisdictione seculari; quare secularium delicta etiam publica auctoritate cõmissa ijs nullo modo possunt imputari, aut in eorum grauamen cedere. Quod clarissimum est si agamus de bonis ipsius Ecclesiæ, qualia sunt omnia ipsius ornamenta, ac sacra supellex, & bona immobilia, ex quibus eius ministri, ipsa fabrica, ac reliqua onera sustentantur; quæ non sunt priuatorum, sed ipsius Ecclesiæ, atque adeo peculiari quadam ratione ipsius Dei, quæ magis confirmabuntur infra dub. 8.

Excipiendi sunt etiam iij, qui ab hostibus ad iustũ pugnantem iam antè defecerant; quia hi nullo modo possunt inter hostes computari.

119 Quidã concedunt quidẽ, rationes supra allatas satis probare innocẽtes ob delictum reip. posse priuari bonis externis, nõ tamen libertate. Sed credo, eandẽ esse rationẽ vt totorumq; quamuis difficilius possint hac spoliari quàm illis.

Prob. Primò, quia etiam ipsa libertas ciuium cõputanda est inter bona subiecta iurisdictioni ac dispositioni reip. nã occurrente graui necessitate, qua se aliter expedire non posset, ipsa licet aliquos ciues etiam innocẽtes priuaret libertate tradendo eos in seruos hostiũ petenti & minanti se aliter remp. euerfurum. sicut vñ rato more solet resp. vt pacem obtineat suos ciues hosti tradere obsides magna parte ita, aut forte etiã tota acta custodiæ mancipandos, in qua feret tota libertate priuabuntur. Confirmatur,

H h h

quia

Privatim innoc. potest reputari culpabilis vt est membrum reip. & ita in bonis externis puniri.

Ecclesiastici innocẽtes illicite spoliantur.

quia pater iure naturæ gravi necessitate eum vrgente licitè vendit filium in seruum; cur non possit quid simile resp. respectu sui cuius?

120 Prob. Secundo, quia ubi ius positum id non prohibet, licitè debitor, qui non est solvendo, rapitur in servitutem: at qui, ut sup. ostēdi, cuius particularis cuius saltē in defectum aliorum est debitor illius satisfactionis, quam eius resp. tenetur prestare: ergo, quando hæc aliter obtineri nequit, potest pro ea in servitutē rapi. Sed hæc neque ut habere locum in Christianis, qui ab alijs Christianis ratione belli quod iniuste gerunt aut ob debita in servitutē redigi nequeunt: quod consuetudine communi consensu, ac legitima præscriptione iam diu introductum est.

121 CONCLVS. IX. Bona mobilia hostiū bello iusto capta, in præmium laboris cedunt capientis; nisi alicubi introductū sit ut toti exercitui diuidantur, aut eorum certa pars principi cedat, in subleuamen oneris, quod subit solvendo stipendia militi: in quo variæ sunt varijs locis ac casibus leges militibus satis notæ, quæ seruandæ sunt.

Bona verò immobilia ab hoste capta cedunt ipsi principi aut reip. iustum bellum gerenti, in satisfactionē pro iniuria ac damnis acceptis, ac belli expensis, ac in præmiū laboris ac industriæ: item in compensationem periculorū quæ subiit. Qua ratione vnus princeps iuste alterius iam deuicti regnum sibi vindicat, quādo hoc est necessarium ut pro dictis omnibus ipsi plenè satisfiat. Est communis DD. imò omnium nationum sensus vltimo communi receptus.

122 CONCL. X. Ea quæ hostes iuste ab alijs ceperant, atque adeo sua iam fecerant, eodem modo fiunt capientis aut principis iustum bellum fouentis, sicut alia hostiū bona: iuxta dicta concl. 9. Quæ verò hostis iniuste alijs eripuit, si quando venerint in potestatem eorum qui iustum bellum fouent, iure naturæ restituenda sunt ijs quibus erepta sunt; sicut bona quæ fures aut latrones alijs eriperunt, si quando in aliorum potestatem venerint, restituenda sunt suis dominis.

123 Iure tamen Cæsareo (quod Castellæ aliarumque quarundam nationum priuatis legibus receptū est) eiusmodi bona mobilia, si hostes ea intra sua præsidia aliaue loca tuta deportauerint, censentur hac ex parte quasi iam essent ipsorum hostium: atque adeo eodem modo fiunt capientis, ac si essent verè ipsorū: secus est de ijs, quæ hosti eripiuntur antequā ad eiusmodi loca sunt translata. Patet ex l. *Si quid bello*. 28. iuncta l. *Postliminij*. 5. de captiuis & postliminio reuersis, totoque hoc titulo. Excipiuntur ibidem l. 2. & 4. homines siue liberi siue serui, ac naues vltibus bellicis aptæ; item equi, vel equæ frangi patientes. quæ quacūque ratione ex hostiū potestate euaserint, eodē loco habentur, quo erant ante captiuitatē: atque ita aut suæ libertati, aut prioribus dominis, si quos habuerint, restituenda sunt. Ideoque dicta in iure dicuntur gaudere iure postliminij.

Quod autē Ius Cæsareū statuit de rebus, quæ ab hostibus in præsidia translata sunt, idem quorundam aliorum locorū lura statuunt de ijs quæ fuerunt vna nocte in hostium potestate. ut docet Molina sup. disp. 118. §. *Ut verò*. & §. *Hinc fit*.

Molina.

Qua disp. idē benè docet, principes hoc ius potuisse statuere, quia bono publico hoc videtur expedire; tū vt hac ratione euentur multa lites ac difficultates, quæ alijs militibus ob res bello captas potuissent exhiberi; ac etiā ad vitiosos scrupulos, quibus potuissent ipsi vexari dubitando an res à se capta prius fuissent ab hoste possessa, aut etiā cui esset restituenda: tum etiam vt hac ratione militum animi magis excitarentur ut hostes spe prædæ inuadant, quæ causæ sunt sufficientes ut ius rem vnus possit alteri tribuere; ut patet in præscriptione.

Et quāuis (ut ibidē cum alijs bene notat Molina) dictæ leges supponant falsum, scil. dictas res ab hoste captas fieri ipsorum, ac iuste ab ijs possideri; nihilominus omnino præsumendum est legislatores non voluisse eas solo illo fundamento niti, sed quocumque alio, quo possent iuste ferri: quod cum, ut iam ostēdi, iusticiis subfuerit, omnino dicendum eas in vtroque foro esse validas.

Idem ibid. §. *Obserua*. & §. *Ilud postremo*. bene notat Primò, dicta solum posse habere locum respectu bonorū, quæ hostes ceperunt à cuius illius reip. in qua illæ leges viget, & cui illi, quæ hostibus eripiunt, militant. Quia Hispanus nihil potest cōstituere circa bona, quæ Turcæ v. c. eripiunt Francis aut Germanis; nec hi circa bona Hispanis erepta. Quare si Gallus eripiat Turcis eiusmodi bona Hispanorum, aut Hispanus bona Francorum; vterque debet ea suis dominis restituere, nisi aliud recepta inter ipsos consuetudine introductum sit.

Notat Secundo, eiusmodi priuilegium solum concedi militibus ea bona hosti capientibus. Quare si qui ea alia ratione, v. c. exemptione aut donatione, ab hostibus accipiant, tenentur ea prioribus dominis restituere.

Notat Tertiò, quādo eiusmodi bona ab hostibus ita capta sunt, ut nulla sit spes priorē dominū ea posse recuperare, quemuis ex præsumptione huius voluntate licitè ea vili pretio (pro ut cōmuniter præda à militibus veditur) emere, ea intentione ut domino cōparent, ipsaq; repetenti ea restituant, recepto pretio quod pro ijs dedit, quod, cum huius (qui aliter rem suā nunquā fuisset recuperaturus) negotium vtiliter gesserit, & quidem ex voluntate eius prudenter præsumpta, ab eo meritò repetit. Quod notandum est pro Catholicis Hollandis, qui aliquando ex præda Indica aliqua à nautis emunt.

127 CONCLVS. XI. Per se loquendo licitè quandoque tota aliqua ciuitas datur militi diripienda. Quando scil. ipsa obstinatius resistendo id meruit, iudicaturque necessarii aut valde expediens ut milites spe prædæ eam feruentius oppugnet, ac aliæ vrbes deterreantur, ne tam obstinatè resistant. Est communis, & patet ex cōmuni praxi à principibus sine reprehensione vsurpata. Bene tamē multi notant, id sæpè minùs conuenire ob multa scelera quæ milites ea occasione communiter perpetrant, multos vt pecunias extorqueant, crudeliter torquendo, matronis ac virginibus vim inferendo, &c. Ob quæ ea concessio per accidens est illicita, quoties ad supradictos fines non est aliquo modo necessaria. Et,

Et, si quando concedatur, duces tenentur eiusmodi scelera quantum possunt impedire ea seuerè prius prohibendo, ac demum puniendo eos, qui in ijs fuerint deprehensi.

CONCLVS. XII. Quando milites non impediunt ea ratione audire Sacri, licetè pugnatur diebus festis aut Dominicis; quia hoc non est opus feruile. Imò quoties id est necessariū vt damnum vitetur, aut victoria multum promoueatur, licetè id fit etiam cum omissione Sacri, quia præcepta Ecclesiæ non obligant cum tanto incommodo; quale esset si exercitus aliis aut cladem acciperet, aut occasionem notabiliter promouendi victoriam amitteret. Nec his obstat cap. *Trenga.* de trenga & pace. quia hoc non est vsu receptum. vide Molinam disp. 111. §. *Dicendum deinde.* & Lorcam q. 40. ar. 4.

CONCLVS. XIII. Obiecta iam victoria ac hoste debellato, per se loquendo ea licent quæ necessaria sunt ad plenam satisfactionem pro iniurijs ac damnis acceptis ac impensis factis toto belli tempore; item pro pace ac securitate in posterum stabilienda. Qualia sunt priuare victos etiam innocentes suis bonis, aut etiã aliquos libertate, si non sint Christiani; quatenus hoc ad dictos fines necessariū est, iuxta dicta n. 116. 117. & 118. Item extruere in eorū terris munitiones ac præsidia imponere; item imperare ijs tributa & similia. His adde, cum victoria hostes sibi subiecerit obtinere respectu illorum absolute personam iudicis, atque posse eos secundum merita punire etiã morte. In his tamen omnibus, quantum fieri potest, oportet victorem esse memorem Christianæ elementiarum: tum in spoliatione bonorum ac libertatis, præsertim innocentium, tum etiam in occisione nocentium. Hinc quādo multi ex victis sunt meriti mortem, et si eos sine vera iniustitia possit omnes occidere, hoc tamen communiter sapienter crudelitate, ac esset grauiter reprehensibile; nisi in particulari aliquo casu putaretur ad fines aliquos maximi momenti esse necessarium. vt illi non possent tutò in custodijs seruari, & dimissi crederentur omnia rursum turbaturi. Alias aliquibus aut nocetioribus aut sorte delectis priuatis, reliquis parcendū; ita saltè vt pœna mortis in mitiorè muretur.

D V B I V M VIII.

Vtrum repræsalie seu pignorationes sint licite?

Nota, repræsalias seu pignorationes dici, quādo vna resp. accipit bona cuius alterius resp. vt hac ratione cōpenset damnum quod aliquis ex suis ciuibz passus est à ciue alterius resp. Constat autem Primò, vnam resp. ob iniustam occisionem sui cuius illicite occidere innocentē ciuem illius resp. à qua alter occisus est. patet ex dictis n. 100. Secundò, vnā resp. in dicto casu illicite accipere bona alterius innocentis, quādo alia ratione sine magno incommodo potest haberi reparatio damni illati. Tertiò, fetuato alijs iuris ordine licite accipi bona eius qui iniuriam intulit, vt ex ijs reparetur damnum acceptum.

Sed tota difficultas est, vtrum quādo aliter sine grauibz incommodis nequit obtineri reparatio damni accepti, resp. in se aut ciue suo læsali-

Coninck de act. supernat.

cite accipiat bona cuiusuis ciuis etiam innocentis illius resp. à cuius ciuibz damnum datum est?

Lorca sup. disp. 52. n. 15. id negat. Primò, quia ea pignorationes tamquā odibiles & æquitate naturali cōtrariæ sūt iure ciuili prohibere, vt dicitur c. vnico de iniurijs, in 6. & patet ex præfat. & c. 1. Authentica. vt non fiant pignorationes. col. lat. 5. Nouella 52. & l. vnica C. vt nullus ex vicaneis. vbi dicitur: *Graue est non solum legibus, verum etiam æquitate naturali contrarium pro alienis debitis alios molestari.* vbi etiã ratio illius sententiæ redditur, quia scilicet iniquum est vnum pro alterius debito aut culpa vexari aut spoliari.

Communis tamen sententia ram iuristarum quā Theologorū est, eiusmodi pignorationes esse licitas, quādo ad sunt requisitæ circūstantiæ, vt patet apud Bartolum tractatu de repræsalij. Couarr. reg. Peccatum, p. 2. §. 9. Nauar. c. 27. n. 136. Caieran. Siluest. Angelum, aliisque Summistas v. *Repræsalie.* Gabriel. in 4. dist. 15. q. 4. a. 3. dub. 2. Molin. sup. disp. 121. & alios: adeò vt Lorca supra fateatur, neminem se excepto contradicere. Ex quo etiam patet, hanc sententiam esse vt minimum probabilem & tutam in praxi. Quod autem à parte rei sit verior, patebit ex dicendis.

Nota igitur, vt eiusmodi repræsalie sint licite, requiri sex conditiones. Prima, quod manifestè constet ciues vnus resp. fecisse iniuriā ciuibz alterius resp. v. c. aliqua eorū bona capiendū aut detinendū, nolendū soluere elare ex iniustitia debita: aut similitatione. Debet autem hæc iniuria esse notabiliter grauis; quia eum repræsalie sine satis graues, & sapè nara causare incommoda, debent habere graue causam. Secundò, vt Superiores illius resp. cuius ciues iniuriā intulerunt, rogati vt faciāt iustitiā, id reculent aut negligant: quo facto sunt alteri resp. iniuri, & consequenter tam ipsi quā tota eorū resp. sunt alteri obligati ad refarciendū damnum acceptum, iuxta dicta n. 113. & 114. Tertiò, vt aperte constet illos culpabiliter nolle facere iustitiā, quia nullus puniri potest nisi constet eum deliquisse. Quartò, vt supremus princeps resp. læsæ adeatur, & causa cognita concedat facultatē capiendi repræsalias. Is enim solas has potest concedere, qui potest bellum indicere; vt omnes farentur. Quinò, vt non inferatur alteri resp. plus damni quā sit necesse ad plenam satisfactionem pro iniuria ac damnis acceptis. Sextò, vt non concedantur in personas Ecclesiasticas, quæ nocentes non sunt; hoc enim expressè sub pœna excommunicationis prohibetur c. vnico, de iniurijs, in 6.

His positis prob. cōmunis sententia Primò, quia, vt ostendi supra n. 113. quādo aliqua resp. alicui alteri obligatur ad aliquā solutionem aut satisfactionem, omnes eius ciues ad eandē, præsertim in defectum communitatis, obligantur; adeò vt non satisfaciente communitate debitū possit à singulis exigī: atqui, vt patet ex dictis, hoc ipso quo resp. requisita recusat suos subditos noxios cogere vt satisfaciant læsis, ipsa horum loco tenetur satisfacere: ergo in huius defectum singuli eius ciues ad hoc tenentur: non quidem ita vt per se sine sponte teneantur satisfacere (hoc enim esset nimis durum respectu innocentium) sed vt possint à læsis ad hoc

H h h 2

131
Lorca.

c. 1. Authet.
Nouel. 52.

132

Bartol.
Couarr.
Nauarr.
Caieran.
Siluest.
Angelus.
Gabriel.
Molina.

133
Sex conditiones requisitæ vt repræsalie sint licite.

Solus potest concedere repræsalias qui potest bellum indicere.

134
Debitum resp. obligat singula membra.

128
Licite puniatur die festo.

Trenga.
Molina.
Lorca.

129

Videtur fit superior de iustorum iusto bello.

compelli, & hi ex eorū bonis possint sibi auctoritate legitimi iudicis cōpensationem sumere.

Prob. Secūdo, quia, ut suprà ostendi, in bello iusto bona innocentū licitè diripiuntur, quando hoc est necessarium ad obtinendam plenam satisfactionem; ergo idem fieri potest per repraesalias: est enim omnino eadem ratio. Nec refert quod bellum requirit grauiorem causam: quia eius damna & incommoda sunt etiam longè grauiora & acerbiora quàm repraesaliam.

135

Tertio, quia cōmuni vsu & approbatione tãquam iustum ac licitū receptum est, ut, quando aliqua resp. ob acceptum mutuum, venditū cēsum, aut similem causam, debet aliquid ciuibus alterius reipubl. & suo tēpore rogata nō soluit; hi in vtroq; foro licitè quemuis illius ciuem, etiā illius debitor aut defectus solutionis omnino ignarū, eiussue bona arcestant, atq; ita eum ad solutionē compellant. At qui quando aliqua resp. legitime requisita ut suos subditos compellat ut mihi mea reddat, aut pro damnis illatis satisficiant, id iniuste negat, mihi nō minus ex hoc delicto tamquā iusta causa damni quod patior obligatur satisfacere, quàm obligaretur ex contractu; ergo in vtroq; casu in illius defectum licitè per legitimam auctoritatē compello quemuis

eius ciuem mihi satisfacere, eū eiussue bona ubi cōmodè possum arcestando, aut apprehendendo: est enim omnino eadē ratio, nec in vno casu magis quàm in alio, vnus ob alterius culpā aut debitū grauatur: quare si id in vno non repugnat equitati naturali, nec etiā repugnat in alio. In vtroque tamen casu resp. quæ negauit solutionem aut iustitiam, tenetur suis ciuibus ideò latis omnē damnum quod passi sunt rescire.

Ad iura allata n. 131. Respōdeo ea aperte loqui de casu, in quo sine auctoritate supremi principis vnā ciuitas cōtra aliam sub eodem principe secū constitutam concedit repraesalias: quo casu nullo modo sunt necessariae, cū creditores sub cōmuni iudice possint ac debeant ius suū prosequi, & ideò eiusmodi repraesalia merito damnantur ut legibus odibiles, & equitati naturali cōtrariae. Vnde etiā patet ea iura nihil facere cōtra nos, qui agimus de casu in quo illæ cōceduntur auctoritate supremi principis cōtra ciuitatē, quæ cum lēis nō habet cōmunē iudicem, idq; præcisè ideò, quia aliter satisfactio obtineri nequit: quod, ut pater ex dictis, equitati nullo modo repugnat, cū, ut ostendit n. 133. & 135. is qui grauatur sit huic grauamini obnoxius ratione reip. cuius est pars, & cui sua bona obstricta sūt.

136

Quæ rep. saluata prohibetur.

DISPUTATIO XXXII.

De rixa, duello, seditione & scandalo.

DVBIUM I.

Quid sit rixa & quale peccatum?

D. Thomas.

Divus Thomas 2.2. q. 41. a. 1. distinguit rixā à contentione: e; quod hæc consistat in cōtradictione verborū, rixa verò in cōtradictione quæ factis exercetur, quibus vnus alterū conatur lædere. Docetq; esse quoddam bellum priuata auctoritate assumptū, siue quo duo aut pauci aliqui sine legitima auctoritate inter se pugnat. vnde infert, rixā propriè dictā esse semper peccatū, & quidē mortale, nisi leuitate materiæ excusetur: ut sit quādo parui pueri inter se pugnant. Quæ satis clara sunt: nisi forte velit quis hīc instituere quæstionē de nomine, & cōstituere rixam in sola pugna verborum, atque aded eā cōfundere cum cōtentione, prout vulgò videretur confundi. Sed hæc quæstio parui momenti est. Solū itaque est hīc difficultas circa duellum, quod est quādā species rixæ, an scilicet semper sit illicitum. de quo dubio sequēti.

DVBIUM II.

Vtrum duellum semper sit illicitum?

2
Duellum
quid sit.

Nota duellū propriè esse pugnam inter duos ex conditōe susceptā. vnde si quando duo sibi occurrentes aut simul consistentes, casu aliquo oborta occasione subito inter se pugnent, non est propriè duellū: atque ita pœnæ in duellantes statutæ, non habent in hos locum, ut cōmuniter omnes fatentur. Per duos autem hīc intelligo non solū duos homines, sed duos etiam populos aut duas factiones. Hinc apud Horatium l. 1. epist. 2. dicitur:

Gracia barbaria lento collisa duello.

Cōmuniter autem iam solent vocare duellum pugnam, quæ inter duos aut paucos aliquos & ferè certo numero constitutos ex conditōe committitur: & iura verantia ac punitentia duella de his pugnis loquuntur. quare de iis solis hīc disputamus. nam quid sit censendum de pugna quæ inter duos populos aut principes committitur, satis dixi disp. 31.

Nota Secūdo, eiusmodi duella quandoq; suscipi cū certa solēnitare, datis loco & fide securitatis pro eo qui focium occiderit, & adhibitis sponsoribus quos patrilinos vocant: & tunc dicitur publicum siue solenne. Aliàs fit sine eiusmodi cæremoniis, & dicitur priuatum.

Nota Tertio, duellum posse suscipi ob varias causas. Primò, ob meram virium ostentationem, aut ut alijs spectaculum exhibeatur: prout olim gladiatores certabāt in theatris. Secūdo, ad vindicandā iniuriā nobis illatā; ut contingit in illis, qui accepta iniuriā inferētes ad duellum prouocant. Tertio, ut quis defendat suum honorem, quem existimat lædi si oblatū duellū nō acceperit; eò quod ab omnibus habēdus sit ignauus. Quartò, ad explorandā rei alicuius, quæ siue in iudicio, siue extra illud inter aliquos cōtrouertitur, veritatem; ita ut ille censeatur fouere iustam causam, qui in duello victor euaserit. Potest autem hoc iudicium esse vel criminale, ut quando aliquis de aliquo crimine accusatur, quod actor sufficēter nequit probare per testes, ideòq; prouocat reum id negantē ad duellum, ut veritas hac ratione probeatur: quod olim erat valdè frequens. aut etiam civile, ut quando agitur de quibuscūq; bonis, & nequit probari cuius sint, aut an reus actori verè aliquid debeat.

Quin.